

Assembly Notları

#dersnotu *Enes Utku Selbes*

Son Güncelleme Tarihi: 26-01-2026 00:19

[FÇ alt seviye programlama ders videolarından](#) , slaytlardan vb. kaynaklardan derlenmiştir.

İÇİNDEKİLER

- Genel Kültür
 - FSB(Front Side Bus)
 - Bellek Bağlantı Yolları
- 80x86 Ailesi İşlemciler
 - Fiziksel Adres Hesabı
- Segments/Kesimler
- Bayraklar (Flags - PSW (Program Status Word))
 - Belleğe Erişim
- 8086 ASSEMBLY KOMUTLARI
 - Veri Aktarım Komutları
 - Aritmetik Komutlar
 - Dalların Komutları ve Bayrakları
 - Döngü Komutu - Loop
 - Örnek 1
 - Örnek 2: EBOB
 - Bayraklarla İlgili Komutlar
 - Mantıksal Komutlar
 - Öteleme Komutları
 - Tek Çift Sayı Kontrol örneği
 - Döndürme Komutları
 - Örnek: 8 bitlik sayının bitlerini tersten yazmak
 - Dizgi(String) Komutları
 - CBW (Convert Byte to Word)
 - CWD (Convert Word to Double Word)
 - Yığın(Stack) Komutları
 - Örnek1:
 - Örnek 2
 - Örnek 3: Selection Sort
- Adresleme Kipleri
 - Anlık Adresleme
 - Register(Yazmaç) Adresleme
 - Direct (Doğrudan) Adresleme
 - Register Indirect (Yazmaç Dolaylı) Adresleme

- Base Relative (Baz Göreli) Adresleme
- Direct Index (Doğrudan İndisli) Adresleme
 - Örnek 1
 - Örnek 2
- Assembly Programı Derleme ve Çalıştırma
- Pseudo (Sözde) Komutlar
 - SEGMENT/ENDS
 - ASSUME, DB, DW, DD, DQ, DT
 - DUP, PTR
 - LABEL
 - PROC/ENDP, SEG, END
 - LENGHT, TYPE, SIZE
 - Örnek 1
- DOSBOX (Lab için)
 - Örnek 1
 - Örnek 2
 - Örnek 3
 - Örnek 4
- ~~COM Tipi Program Yapısı(Sınavda Yok)~~
- Yordam ve Makro Kullanımları
 - Yordam Tanımı (Syntax)
 - Örnek 1: Intra-Segment Yordam
 - Örnek 2: Inter-Segment Yordam
 - Makro Tanımı (Syntax)
 - Örnek 3 - Macro
- Parametre Aktarma Yöntemleri
 - Örnek 1 - Stack Üzerinden Parametre Aktarma
 - Örnek 2 - EXTRN/PUBLIC ile Parametre Aktarma
- ~~Ortak Kesim Kullanımı (Sınavda Yok)~~
- ~~Kesme (Interrupt)(Sınavda Yok)~~
- Alt Seviye Programlama Dilinin Yüksek Seviyeli Diller ile Kullanılması
 - Windows Ortamında Visual Studio 2015 Kullanılarak C Programı İçerisinden Assembly Yordamı Çağırma
 - Visual Studio 2015 Ortamında C Dosyası İçerisinde Inline Assembly Komutu Yazma Örneği
 - Bazı Genel Kavramlar (Tekrar Amaçlı)
- 8086 Mikroişlemci Genel Özellikleri
 - 8086 İç Yapısı
 - 8086 Uç Tanımları

PART 1: 8086 ASSEMBLY

Genel Kültür

FSB(Front Side Bus)

- işlemci ile anakart arasındaki bağlantı

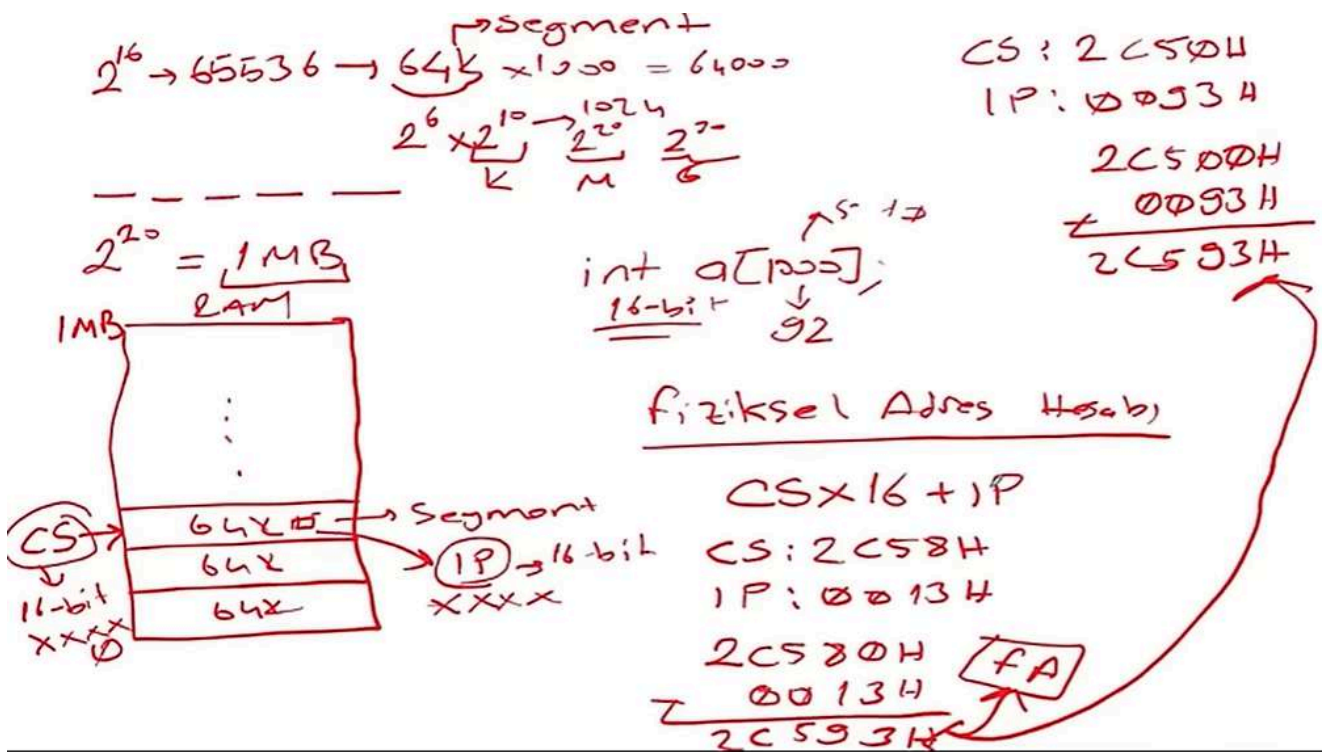
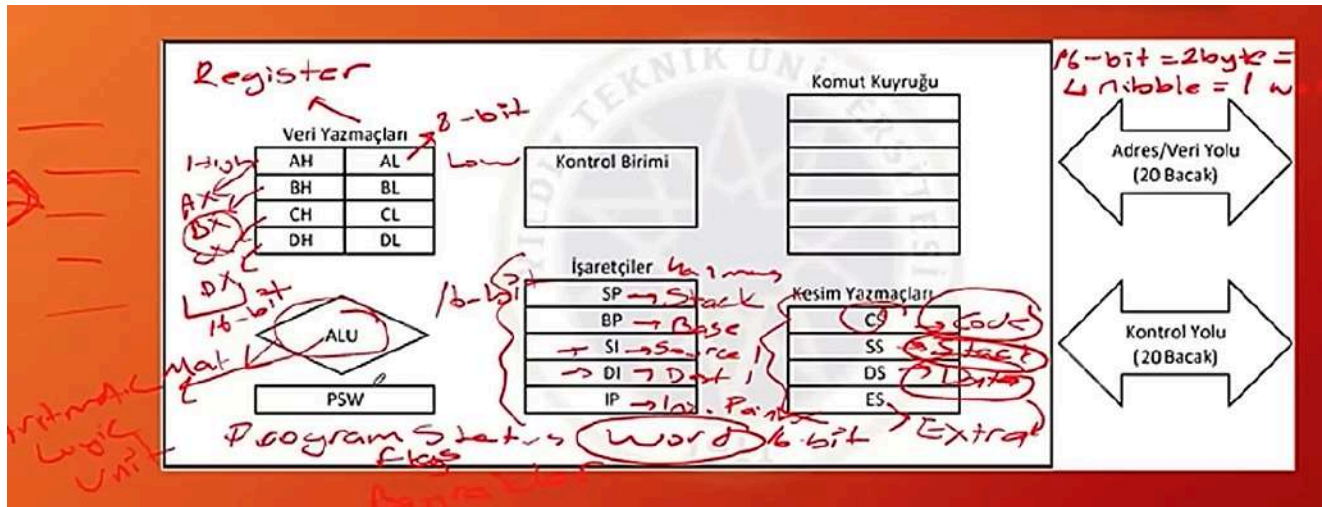
Bellek Bağlantı Yolları

- SDRAM (Synchronous Dynamic RAM)
- DDR-SDRAM (Dual Data Rate SDRAM)
- DDR2-SDRAM
- DDR3-SDRAM
- DDR4-SDRAM
- RDRAM (Rambus Dynamic RAM)

- **CISC**
Intel, AMD, Cyrix, IBM, TI, NexGen vb.
- **RISC**

80x86 Ailesi İşlemciler

Fiziksel Adres Hesabı

Fiziksel Adres = Kesim Yazmaç Değeri * 16 + İşaret Yazmaç Değeri

Örnek:

CS 16 + IP *ya da* CS 10h + IP

Not: Hexadecimal Sayılar

- A12BH var (variable) bir değişken sayılır.
- 0A12BH hexadecimal value
(her zaman MSB'i (most significant biti) harf olan hex. sayıların başına 0 koy
Aynı şekilde binary sayıların sonuna b koyulur 1000111b

Not

assembly büyük küçük harflere duyarlı değildir! (mov = MOV)

Segments/Kesimler

- Code Segment
 - CS:IP → RAM'deki fiziksel adrese ulaşıyoruz
- Stack Segment
 - SS:[SP-BP]
 - LIPO (last in first out)
- Data Segment
 - DS:[SI, DI, BX] → bunlar haricindeki registerları dizi parantezi içinde KULLANAMAZSINIZ!
 - Dizi[i] yi ifade eder
- Extra Segment
 - DS:[SI, DI, BX]

	Kesim	Görel Konum
Komut Adresleme	CS	IP
Yığın Adresleme	SS	SP
	SS	BP
Veri Adresleme	DS	SI, DI, BX
	ES	DI, SI, BX

Bayraklar (Flags - PSW (Program Status Word))

15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
-	-	-	-	OF	DF	IF	TP	SF	ZF	-	AF	-	PF	-	CF
Bayrak		Görevi (Set -> 1, Clear, Reset -> 0)													
CF: Carry Flag		Elde ödünç durumlarında CF set olur.													
PF: Parity Flag		Even parity -> Set, Odd Parity -> Clear (Even: Çift)													
AF: Auxilary CF		8 - bit işlemde 4'den 5'e; 16 - bit işlemde 8'den 9'a elde/ödünç aktarımı													
ZF: Zero Flag		İşlem sonucu 0 ise Set, 1 ise Clear													
SF: Sign Flag		İşlem sonucu negatif ise Set, pozitif ise Clear													
TP: Trap Flag		Adım bayrağı. Set ise her komuttan sonra kesme üretilerek prog. izleniyor													
IF: Interrupt Flag		Maskelenebilir (Maskable) kesmelerin kontrolü için kullanılır. 1 ise izin verilir.													
DF: Direction Flag		Dizgi (String) işlemlerinde işlemin yönünü belirlemek için kullanılır.													
OF: Overflow Flag		Aritmetik taşma durumunda Set, aksi durumda Clear.													

Kasıntı Bayrak Soruları

Vizede "220 + 60 işaretli sayı toplamı sonucu CF, AF ve OF bayrakları nasıl değişir?" gibi bir soru soruldu. Kendiniz bu tip soruları çözmeye çalışın, AF ve OF biraz işi zorlaştırıyor.

Belleğe Erişim

İşlemcinin adresleyebileceği bellek adres bacağı ile değişir. → 20 bacak → $2^{20} = 1\text{MB}$

- İşlemci real modda hafıza adresleme yapar.

• Fiziksel adres hesabı	
Gerçek Kip	Korumalı Kip
<ul style="list-style-type: none"> 16-bitlik kesim yazmaçları sayesinde 64K'lık bloklara erişilebilir. Toplam alan 1MB'dır. Programlar birbirlerinin bellek alanına erişebilir. Multitasking (Çoklu görev) yoktur. Yazılım ile BIOS kodlarına veya donanıma doğrudan erişmek mümkündür. 	<ul style="list-style-type: none"> Bellek koruması vardır. Programlar birbirlerinin alanına giremez. Çoklu görev desteklenir. Donanım olarak, programın çalışma sıralarını değiştirme hakkı vardır (Preemptive Multitasking) Korumalı kipte yazmaçlar 32-bitlik tir. Günümüz işletim sistemleri açılış sırasında işlemciyi korumalı kipe geçirerek çalışır.

İşlemcinin Komutları Adım Adım Çalıştırması

- Komutu belirleyen byte'ın bellek üzerindeki kod alanına alınması (Instruction fetch)
- IP yazmacının bir sonraki byte'ı gösterecek şekilde değiştirilmesi
- Alınan komutun ne komutu olduğunu ve ne tür parametrelerle çalışacağını belirlenmesi (Instruction Decode)
- Gerekli olması durumunda kullanılacak parametrelerin bellek alanından alınması (Operand Fetch)
- IP yazmacının bir sonraki komutu gösterecek şekilde ayarlanması
- İşlemin gerçekleştirilmesi (Execute)
- Elde edilen sonucun gerekli olan yere yerleştirilmesi (Store)

8086 ASSEMBLY KOMUTLARI

[Etiket:] Mnemonic ^{operand} **{{işlenen1,}, işlenen2}** **;açıklamalar**

MOV AX, 2
 ADD AX, BX
 SUB CX, 7
 INC BP
 MOP → 1

Öğr. Grv. Furkan ÇAKMAK

(komutların ne olduğunu daha iyi anlamak için instruction set dokümanını incele!)

Veri Aktarım Komutları

Veri Aktarım Komutları				
MOV	LEA	LDS	LES	XCHG

LEA (Load Effective Address)

LEA regw, mem

LEA SI, dizi → adresi SI ya koy

MOV (Move Data)

MOV dest, src

MOV SI, data → değeri SI ya koy

MOV ile İlgili

- ✗ MOV komutunun her iki işleneni mem (mem, mem) ve sreg (sreg, sreg) olamaz.
- ✗ Yine ilk işlenen sreg ise ikincisi idata da olamaz. (sreg, iata) Bunun gibi herhangi bir komutun alabileceği parametre tiplerinin uygunluğu set instructionu incelenebilir.
- MOV komutunda her iki işlenenin de aynı tipte olması son derece önemlidir. Aksi halde derleyici hata verir. Özellikle işlenenlerden birinin memory olması durumunda veri tiplerinin uyumlu olup olmadığını tespit etmek için **PTR** komutundan yararlanılır.

Veri Aktarım Komutları

★ Veri Aktarım Komutlarının çalışması **bayrakları etkilemez**.

Veri Aktarım Komutları - LEA, LDS, LES

Alt Seviye Programlama
Hafta 2

OpCode	Register	Format	Effective Address	Description
LDS	RW, DADDR	C5 aassbbb [DISP][DISP]	16+EA	[RW] ← [EA] [DS] ← [EA+2] Load 16 bits of data from the memory word addressed by DADDR into register RW. Load 16 bits of data from the next sequential memory word into the DS register
LEA	RW, DADDR	8D aassbbb [DISP][DISP]	2+EA	[RW] ← [EA] Load into RW the 16-bit address displacement which, when added to the segment register contents, creates the effective data memory address
LES	RW, DADDR	C4 aassbbb [DISP][DISP]	16+EA	[RW] ← [EA], [ES] ← [EA+2] Load 16 bits of data from the memory word addressed by DADDR into register RW. Load 16 bits of data from the next sequential memory word into the ES register

Handwritten Example:

LDS *Mem* *AX, my-var*

0BCh	← 0005
9Ah	← 0004
78h	← 0003
56h	← 0002
34h	← 0001
12h	← 0000 ← <i>my-var</i>

1911
AX ← 3412h
DS ← 7856h

Veri Aktarım Komutları - XCHG

XCHG	RB,DADDR	86 aaregbbb [DISP][DISP]	17+EA		[RB] \longleftrightarrow [EA] Exchange a byte of data between register RB and the data memory location addressed by DADDR
XCHG	RW,DADDR	87 aaregbbb [DISP][DISP]	17+EA		[RW] \longleftrightarrow [EA] Exchange 16 bits of data between register RW and the data memory location addressed by DADDR
XCHG	AX,RW	10010reg	3*		[AX] \longleftrightarrow [RW] Exchange the contents of AX and any RW register
XCHG	RB,RB	86 11regreg	4*		[RB] \longleftrightarrow [RB] Exchange the contents of any two RB registers
XCHG	RW,RW	87 11regreg	4*		[RW] \longleftrightarrow [RW] Exchange the contents of any two RW registers

MOV AX, 5
 MOV BX, 6
 XCHG BX, AX
 XCHG AX, BX

Not: Görüldüğü gibi AX üzerinden Exchange daha hızlı!

Bazı komutlar 8086 tasarımında AX üzerinden daha hızlı yapılabilecek şekilde tasarlanmıştır.

XLAT - XLATB (translate byte)

- Doğrudan operandı olmayan bir komut, AL gizli operand
- $AL \leftarrow DS:[BX+AL]$
- $DS:[BX]$ adresindeki tablonun AL numaralı indisindeki değeri AL yazmacına kopyalar

Aritmetik Komutlar

Aritmetik Komutlar- ADC										Alt Seviye Programlam
										Hafta 2
ADC	RB,DADDR	12 aeddbbb [DISP][DISP]	9+EA	X			X	X	X	[RB] ← [EA] + [RB] + [C] Add the contents of the data byte addressed by DADDR, plus the Carry status, to register RB
ADC	RW,DADDR	13 aeddbbb [DISP][DISP]	9+EA	X			X	X	X	[RW] ← [EA] + [RW] + [C] Add the contents of the 16-bit data word addressed by DADDR, plus the Carry status, to register RW
ADC	DADDR,RB	10 aasebbb [DISP][DISP]	16+EA	X			X	X	X	[EA] ← [EA] + [RB] + [C] Add the 8-bit contents of register RB, plus the Carry status, to the data memory byte addressed by DADDR
ADC	DADDR,RW	11 aasebbb [DISP][DISP]	16+EA	X			X	X	X	[EA] ← [EA] + [RW] + [C] Add the 16-bit contents of register RW, plus the Carry status, to the data word addressed by DADDR
ADC	AL,DATAB	14 YY	4*	X			X	X	X	[AL] ← [AL] + DATAB + [C] Add 8-bit immediate data, plus carry, to the AL register
ADC	AX,DATAB	15 YYYY	4*	X			X	X	X	[AX] ← [AX] + DATAB + [C] Add 16-bit immediate data, plus carry, to the AX register
ADC	B,DATAB	80 11010ddd YY	4*	X			X	X	X	[RB] ← [RB] + DATAB + [C] Add 8-bit immediate data, plus carry, to the RB register
ADC	RW,DATAB	81 11010ddd YY	4*	X			X	X	X	[RW] ← [RW] + DATAB + [C] Add 16-bit immediate data, plus carry, to the RW register
ADC	DADDR, DATAB	80 aa010bbb [DISP][DISP] YY	17+EA	X			X	X	X	[EA] ← [EA] + DATAB + [C] Add 8-bit immediate data, plus carry, to the data memory byte addressed by DADDR
ADC	DADDR, DATAB	81 aa010bbb [DISP][DISP] YYYY	17+EA	X			X	X	X	[EA] ← [EA] + DATAB + [C] Add 16-bit immediate data, plus carry, to the data memory word addressed by DADDR
ADC	RBD,RBS	12 11ddss	3*	X			X	X	X	[RBD] ← [RBD] + [RBS] + [C] Add the 8-bit contents of register RBS, plus the Carry status, to register RBD
ADC	RWD,RWS	13 11ddss	3*	X			X	X	X	[RWD] ← [RWD] + [RWS] + [C]

Mnemonic	Full Name	8086 Operand Usage
ADD - ADC	Add - Add with Carry	ADD dest, src - ADC dest, src (+CF)
SUB - SBB	Subtract - Subtract with Borrow	SUB dest, src - SBB dest, src (-CF)
INC - DEC	Increment - Decrement	INC dest - DEC dest
NEG	Two's Complement (Negate)	NEG dest
CMP	Compare	CMP dest, src (dest - src is performed to set flags)
MUL - IMUL	Multiply - Signed Multiply	MUL src - IMUL src (Implicitly uses AL or AX)
DIV - IDIV	Divide - Signed Divide	DIV src - IDIV src (Implicitly uses AX or DX:AX)

ADD AX + 1 ile INC AX farkı ?

→ INC kullanımında CF (carry flag) etkilenmez & INC genelde daha hızlıdır.

NEG - 2'ye tümleyen alır

CMP - SUB gibi davranır ama sonucu etkilemez, bayraklarla oynar:

```

CMP AX, 10      ; AX - 10 işlemini yap (AX'in değerini değiştirme)
JE EsitlikVar   ; Jump if Equal (Eğer ZF=1 ise, yani AX = 10 ise sıçra)
; ... AX 10 değilse bu kod çalışır ...
JNE EsitlikYok  ; Jump if Not Equal (Eğer ZF=0 ise, yani AX != 10 ise sıçra)

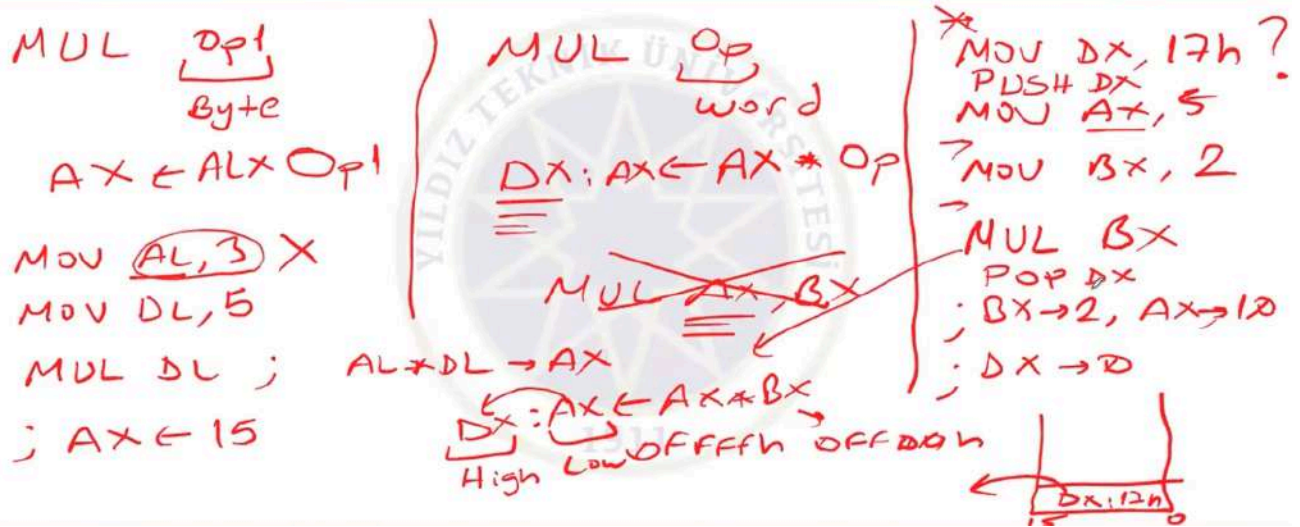
EsitlikVar:     ; ... Eşitlik durumunda yapılacaklar ...

```

Aritmetik Komutlar- MUL, DIV, IMUL, IDIV

Alt Seviy
Programla

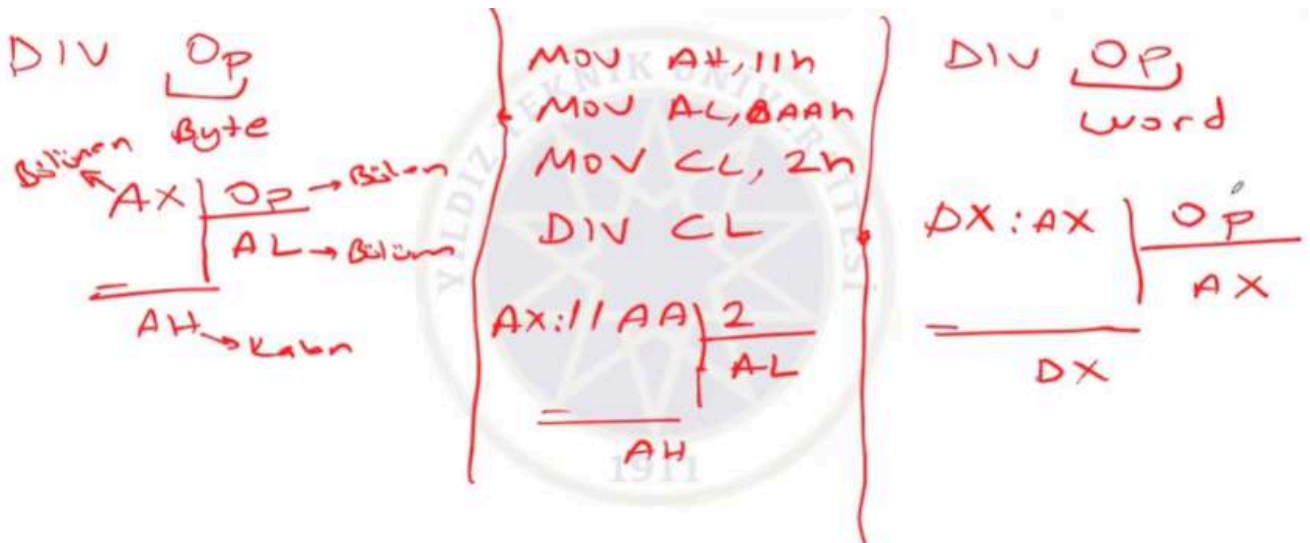
Hafta 2

MUL' da tek operand var!

- MUL komutu, sonuç ne olursa olsun, word tipi çarpmada **otomatik olarak** 32-bitlik sonucu oluşturur ve iki hedef kayıttıya yazar: **DX** (Yüksek Kısım) ve **AX** (Düşük Kısım).

Özellik	MUL (Multiply)	IMUL (Integer Multiply)
Kullanım Amacı	İşaretsiz (Unsigned) tamsayıları çarpar.	İşaretili (Signed) tamsayıları çarpar.
Negatif Sayılar	Sayıları her zaman pozitif kabul eder. Örneğin, 16-bit'te 0xFFFF'i 65535 olarak görür.	Sayıları işaret bitini (en soldaki bit) dikkate alarak yorumlar. Örneğin, 16-bit'te 0xFFFF'i -1 olarak görür.

Dallanma Komutları

Alt Seviye
Programlar

Hafta 2

- Programın akışını değiştiren komutlardır.
- IP yazmacının değerini değiştirirler.
- Koşullara bağlı veya herhangi bir koşul olmaksızın dallanma gerçekleştirilebilir.
- Koşullu dallanma komutları genellikle CMP ile birlikte kullanılır.
- Farklı isimlerdeki komutlar (mnemonic) aynı anlama gelebilmektedir.
- Koşullu dallanma komutlarının aralığı 8-bit ile sınırlıdır.
 - 128 byte geri veya 127 byte ileri zıplanabilir.)

Öğr. Grv. Furkan ÇAKMAK

Dallanma Komutları ve Bayrakları

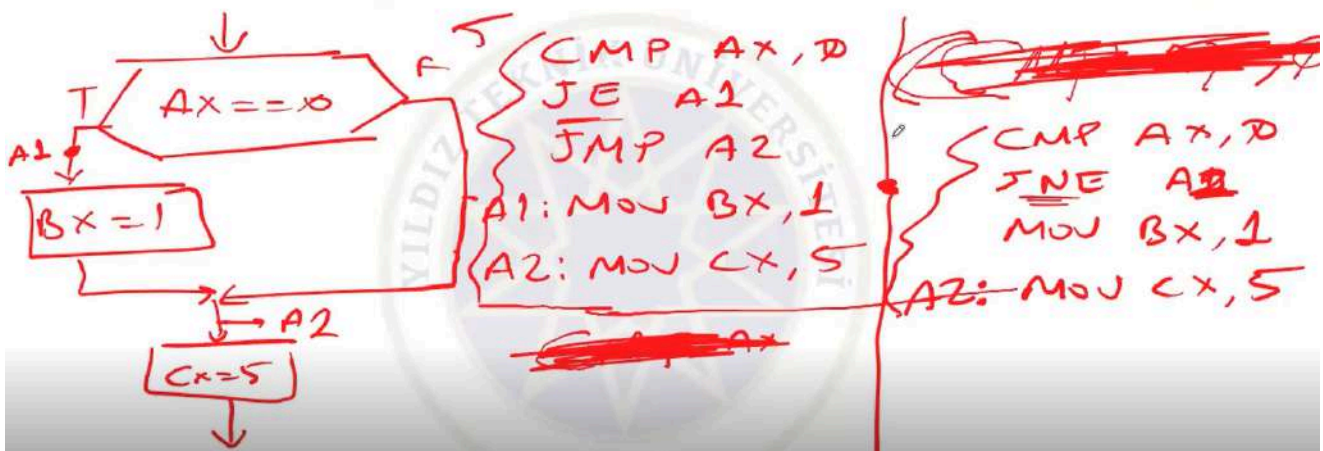
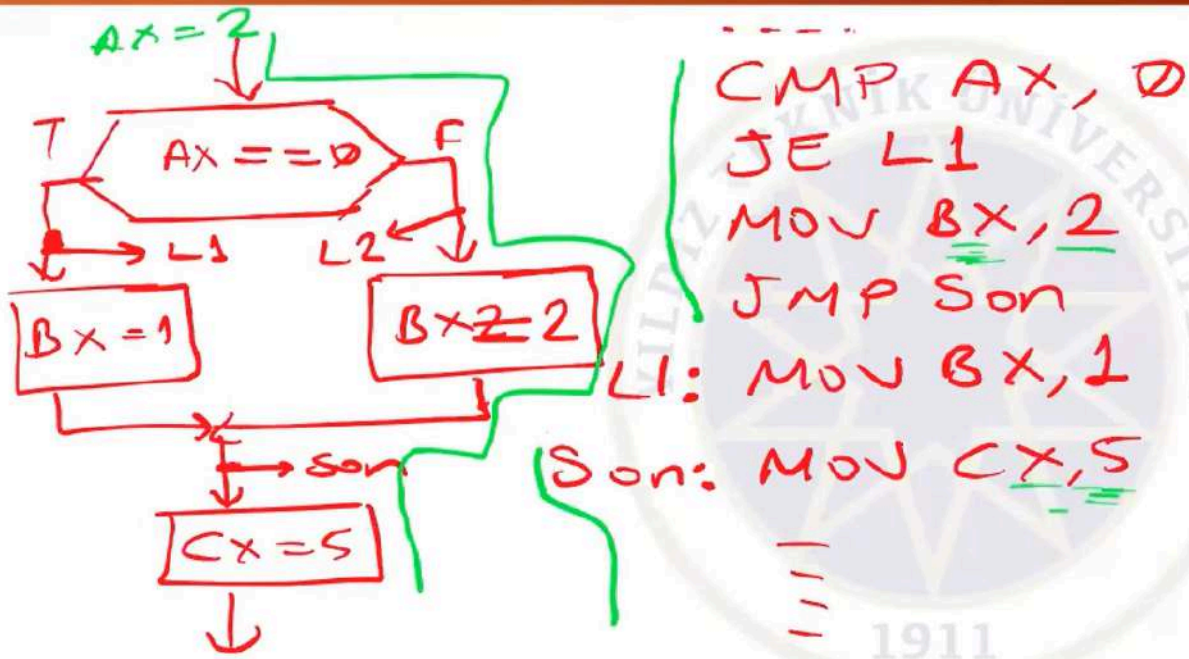
Koşulsuz dallanma → **JMP**

Koşullu Dallanmalar:

Mnemonic	Description	Condition (Flag State)
JZ / JE	Jump if Zero / Jump if Equal	$ZF = 1$
JNZ / JNE	Jump if Not Zero / Jump if Not Equal	$ZF = 0$
JC / JB / JNAE	Jump if Carry / Jump if Below / Jump if Not Above or Equal	$CF = 1$
JNC / JNB / JAE	Jump if No Carry / Jump if Not Below / Jump if Above or Equal	$CF = 0$
JS	Jump if Sign (Negative result)	$SF = 1$
JNS	Jump if No Sign (Positive or zero result)	$SF = 0$
JO	Jump if Overflow	$OF = 1$
JNO	Jump if No Overflow	$OF = 0$
JP / JPE	Jump if Parity / Jump if Parity Even	$PF = 1$
JNP / JPO	Jump if No Parity / Jump if Parity Odd	$PF = 0$
JL / JNGE	Jump if Less / Jump if Not Greater or Equal (Signed)	$SF \neq OF$
JGE / JNL	Jump if Greater or Equal / Jump if Not Less (Signed)	$SF = OF$
JLE / JNG	Jump if Less or Equal / Jump if Not Greater (Signed)	$ZF = 1$ or $SF \neq OF$
JG / JNLE	Jump if Greater / Jump if Not Less or Equal (Signed)	$ZF = 0$ and $SF = OF$

Dallanma Örnekleri

JZ

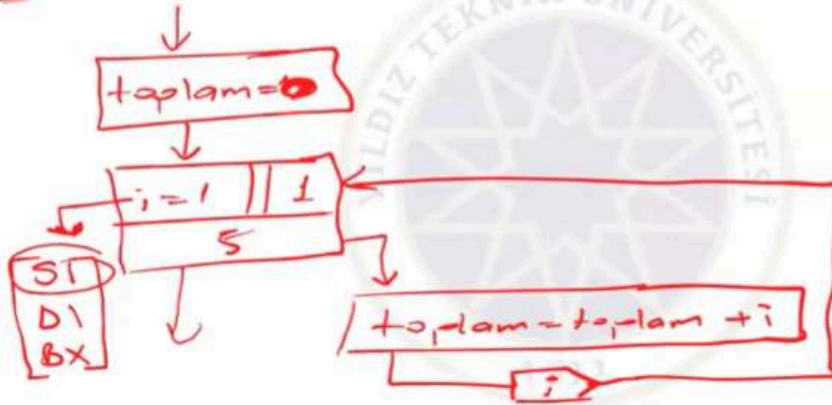
mor kodlardaki gereksizliklere dikkat et

Döngü Komutu - Loop

Döngü Komutu - LOOP

MOV DADD, i dataAlt Seviye
Programlama

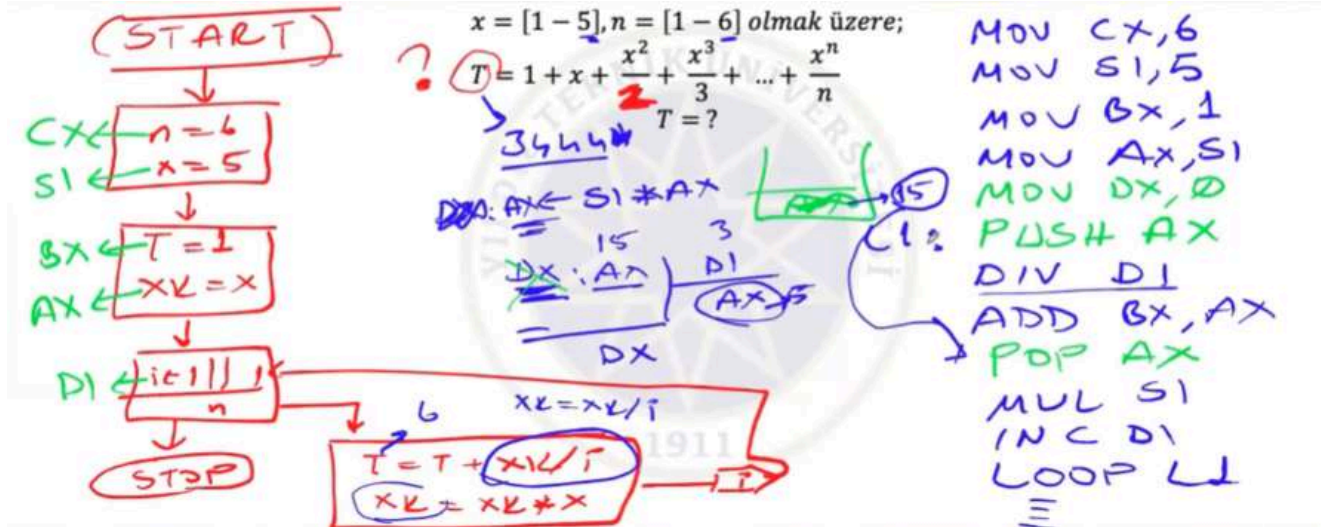
Hafta 3

CX ← 10

↓
 MOV toplamlam, 0
 MOV CX, 5
 MOV SI, 1
 L1: ADD toplamlam, SI
 INC SI
 LOOP L1
 ↓

LOOP labela zıplamadan önce CX değerini 1 azaltır.

Örnek 1

(PUSH, POP işlemleri bölmeden önce veriyi korumak için kullanılır!)

Örnek 2: EBOB

$A \vee B = [0 - 500] \rightarrow EBOB(A, B) = ?$

izah bit
A/B

izah bit
G/L

START

$AX \leftarrow A = 4$
 $BX \leftarrow B = 32$

$A < B$

T

$tmp = A$
 $A = B$
 $B = tmp$

$XC \# 6$

L1

$A \% B \neq 0$

L2

STOP

$DX \leftarrow C = A \% B$
 $A = B$
 $B = C$

MOV AX, 4
MOV BX, 32
CMP AX, BX
JAE L1
XCHG AX, BX
L1: MOV DX, 0
DIV BX
CMP DX, 0
JE L2
MOV AX, BX
MOV BX, DX
JMP L1
L2: ; sonuc BX'te

16
DX: AX / BX
= DX

Furkan ÇAKMAK

Bayraklarla İlgili Komutlar

Bayraklarla İlgili Komutlar		
CLC - Clear CF	STD - Set DF	SAHF - Store AH in Flag
CMC - Complement CF	STI - Set IF	
STC - Set CF	CLI - Clear IF	
CLD - Clear DF	LAHF - Load AH with Flag	

Mantıksal Komutlar

- NOT, OR, AND, XOR, TEST
- TEST → AND ile aynı, sonuç operand içinde değil bayrakların içinde oluşur

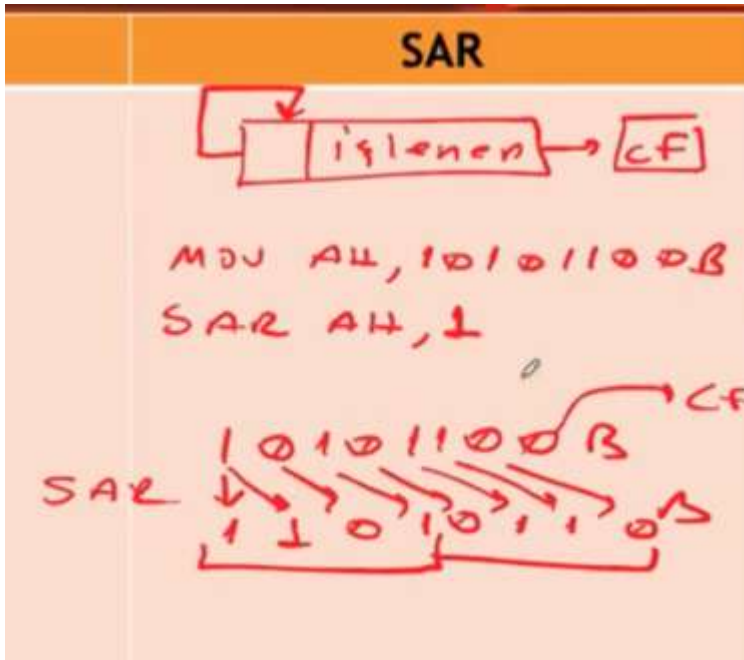
veri sıfırlama yolları

```
MOV AX, 0
SUB AX, AX
XOR AX, AX
```

Komut	Açıklama	Bayraklar (Flags) Etkisi	Performans (Genel)
1. MOV AX, 0	AX'e doğrudan sıfır sabit değerini yükler.	Etkilenmez. Bayraklar korunur.	İyi, ancak veri yolu (bus) kullanımı nedeniyle en hızlısı değil.
2. SUB AX, AX	AX'i kendisinden çıkarır. ($AX - AX = 0$)	Etkilenir. ZF=1, CF=0, OF=0, SF=0 olur.	Çok hızlı. İşlemci içinde kalır (register-to-register).
3. XOR AX, AX	AX'i kendisiyle XOR (özel veya) işlemine tabi tutar. ($X \oplus X = 0$)	Etkilenir. ZF=1, CF=0, OF=0, SF=0 olur.	En hızlısı. Modern işlemcilerde sıfırlama için özel olarak optimize edilmiştir.

Öteleme Komutları

Komut	Tam Adı	İşlevi	Etkilenen Bayraklar
SHL	Shift Logical Left (Mantıksal Sola Kaydırma)	Değerin tüm bitlerini sola kaydırır. Sağdaki en düşük değere sahip (LSB) bite 0 eklenir. Sola kayan en yüksek değere sahip (MSB) bit CF (Carry Flag) bayrağına kopyalanır.	CF, OF, SF, ZF, PF güncellenir.
SAL	Shift Arithmetic Left (Aritmetik Sola Kaydırma)	SHL ile tamamen aynı işlevi görür ve aynı komut kodu (opcode) ile derlenir.	CF, OF, SF, ZF, PF güncellenir.
SHR	Shift Logical Right (Mantıksal Sağa Kaydırma)	Değerin tüm bitlerini sağa kaydırır. Soldaki en yüksek değere sahip (MSB) bite 0 eklenir. Sağdan kayan en düşük değere sahip (LSB) bit CF (Carry Flag) bayrağına kopyalanır.	CF, OF, SF, ZF, PF güncellenir.
SAR	Shift Arithmetic Right (Aritmetik Sağa Kaydırma)	İşaretili sayıların sağa kaydırılması için kullanılır. Değerin tüm bitlerini sağa kaydırır. Soldaki en yüksek değere sahip (MSB) bit işaretini korumak için kendisiyle doldurulur . Sağdan kayan en düşük değere sahip (LSB) bit CF (Carry Flag) bayrağına kopyalanır.	CF, OF, SF, ZF, PF güncellenir.

SAR örneği

SHL vs. SAL: Assembly dilinde **SHL** ve **SAL** tamamen aynıdır. Her ikisi de mantıksal sola kaydırma yapar ve bir sayıyı 2^n ile çarpmaya eşdeğerdir.

SHR vs. SAR:

- **SHR** (Mantıksal Sağa Kaydırma) işaretli sayılar için uygundur. Sayının başına her zaman **0** ekler.
- **SAR** (Aritmetik Sağa Kaydırma) işaretli sayılar için uygundur. Sayının işaretini (MSB bitini) koruyarak başına **aynı biti** ekler. Bu, işaretli bir sayıyı 2^n ile bölmeye eşdeğerdir.

```
SHL AX, 1 ; doğru
SHL AX, 2 ; yanlış!!!

MOV CL, 2
SHL AX, CL ; doğru!!!
```

Tek Çift Sayı Kontrol örneği

```
SHR sayi, 1
JCF tek
MOV AX, 1
JMP sonuc
tek:  MOV AX, 0
sonuc: ...
```

(TEST ve JCF komutu ile daha hızlısı yapılabilir)

Döndürme Komutları

Komut (Mnemonic)	Anlamı	Açıklama	Sözdizimi (Syntax)
ROL	Rotate Left (Sola Döndür)	Operandın bitlerini sola döndürür. En soldaki (MSB) bit hem Taşıma Bayrağı'na (CF) hem de en sağdaki (LSB) bite kopyalanır.	ROL hedef, sayım
ROR	Rotate Right (Sağa Döndür)	Operandın bitlerini sağa döndürür. En sağdaki (LSB) bit hem Taşıma Bayrağı'na (CF) hem de en soldaki (MSB) bite kopyalanır.	ROR hedef, sayım
RCL	Rotate Carry Left (Taşıma ile Sola Döndür)	Operandın bitlerini sola, Taşıma Bayrağı (CF) aracılığıyla döndürür. En soldaki bit CF'ye kopyalanır ve CF'nin önceki değeri en sağdaki bite kopyalanır.	RCL hedef, sayım
RCR	Rotate Carry Right (Taşıma ile Sağa Döndür)	Operandın bitlerini sağa, Taşıma Bayrağı (CF) aracılığıyla döndürür. En sağdaki bit CF'ye kopyalanır ve CF'nin önceki değeri en soldaki bite kopyalanır.	RCR hedef, sayım

- Sadece **bir (1) bit** döndürülecekse, doğrudan 1 yazılır (**ROL AX, 1**)
- Birden fazla bit döndürülecekse, döndürme sayısı **CL** register'ına yüklenmeli ve komutta CL kullanılmalıdır!
(örneğin, **MOV CL, 4** ardından **ROL AX, CL**)

Örnek: 8 bitlik sayının bitlerini tersten yazmak

a = 1110 0010 olsun. istenen sonuç → a = 0100 0111

```

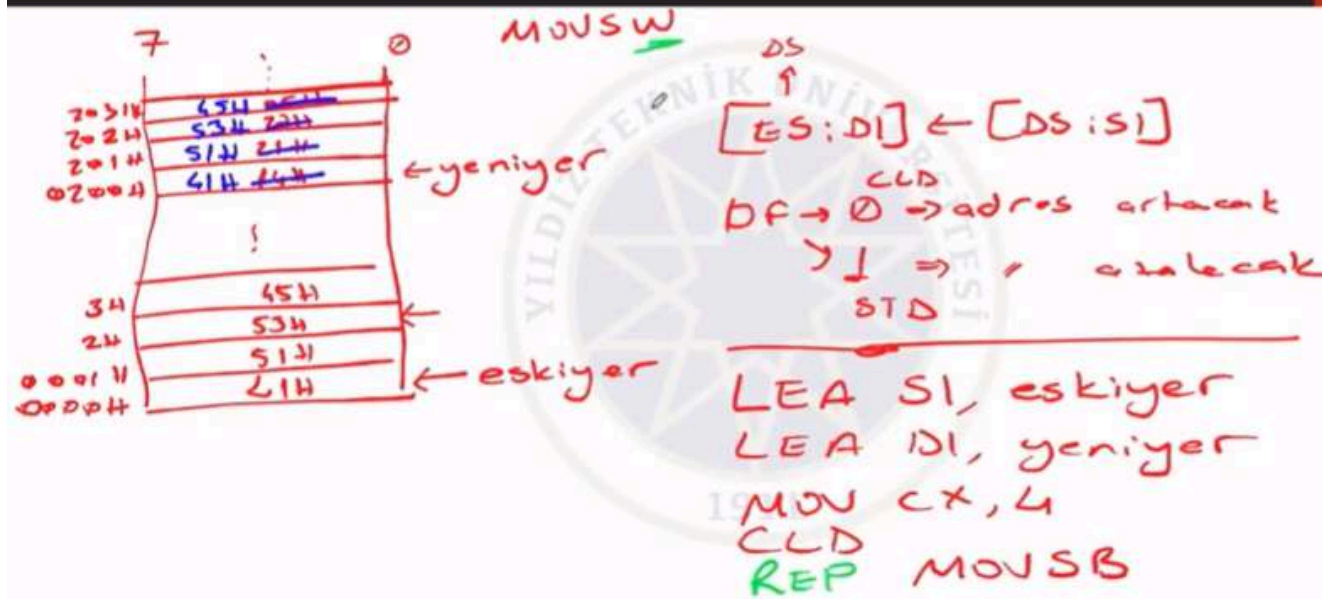
MOV AL, a
MOV CX, 8
L1: SHR AL, 1
    RCL AH, 1
    LOOP L1
MOV a, AH

```


Dizgi(String) Komutları

Komut (Mnemonic)	Anlamı	Açıklama
MOVS / MOVSB / MOVSW	Dizge Taşıma	Bellekteki bir dizgeden diğerine bir byte (B) veya word (W) taşır. Veriyi DS:[SI] adresinden ES:[DI] adresine taşır, ardından SI ve DI 'i günceller.
LODS / LODSB / LODSW	Dizge Yükleme	Bellekteki veriyi (DS:[SI]) Akümülatör'e (AL veya AX) yükler ve SI 'i günceller.
STOS / STOSB / STOSW	Dizge Saklama	Akümülatör'deki veriyi (AL veya AX) bellekteki bir dizgeye (ES:[DI]) saklar ve DI 'i günceller.
CMPS / CMPSB / CMPSW	Dizge Karşılaştırma	İki dizgedeki verileri (DS:[SI] ve ES:[DI]) bir byte veya word uzunluğunda karşılaştırır ve bayrakları ayarlar. SI ve DI 'i günceller.
SCAS / SCASB / SCASW	Dizge Tarama	Akümülatör'deki (AL veya AX) veriyi bellekteki dizgedeki veriyle (ES:[DI]) karşılaştırır ve bayrakları ayarlar. DI 'i günceller.

MOVSB (Move String Byte)

(REP: LOOP'un özel hali. Önündeki komutu tekrarlar)

- Veriyi taşımak istediğimiz ilerideki adres veriyle örtüşüyorsa DF, STD komutuyla değiştirilip dizinin sonundan adres azaltarak taşınmalı!

CMPSB (Compare String Byte)

CMPSW

$[DS:SI] - [ES:DI]$

DF $\rightarrow 0 \rightarrow \uparrow$
 $\rightarrow 1 \rightarrow \downarrow$

LEA SI, dizi1
 LEA DI, dizi2
 MOV CX, 10
 CLD
REPE CMPSB

\rightarrow 'assemblyt'
 \rightarrow 'assamb123'

1911

(REPE: Repeat If Equal)

SCASB (Scan String Byte)

SCASW

AL - $[ES:DI] \Rightarrow$ bayraklar

@ \leftarrow 40H

LEA DI, email
 MOV CX, 12
 CLD
 MOV AL, '@'
 REPNE SCASB

Bellek	
020CH	6DH
020BH	6FH
020AH	63H
0209H	2EH
0208H	43H
0207H	46H
0206H	40H
0205H	61H
0204H	6DH
0203H	75H
0202H	79H
0201H	55H

← email

7 0

Öğr. Grv. Furkan ÇAKMAK

(REPNE: Repeat if NOT Equal)

CBW (Convert Byte to Word)

Operand'i yok! AL' deki sayıyı AX'e büyütür.

CWD (Convert Word to Double Word)

LODSB, STOSB, CBW, CWD

Alt Seviye Programlama
Hafta 5

LODSB
AL ← [DS:SI]

STOSB
[ES:DI] ← AL

CWD
DX, AX ← AX

CBW (Convert Byte to Word)

AX ← AL

~~CBW BL, BX ← BL~~

CBW TEST

AL ← 10001111B

AX ← 1111, 1111 00001111B

F F

Örnek:

1. **Pozitif Sayı:** `MOV AX, 0005h`.
 - `CWD` komutundan sonra: DX:AX = 0000:0005h
2. **Negatif Sayı:** `MOV AX, 8000h` (1000 0000 0000 0000b -32768).
 - `CWD` komutundan sonra: DX : AX = FFFF : 8000h.

Bu komutlar, özellikle işaretli bölme komutu olan `IDIV`'i kullanmadan hemen önce gereklidir, çünkü `IDIV` bölünen sayının AX veya DX : AX çiftinde olmasını bekler.

Yığın(Stack) Komutları

Komut (Mnemonic)	Anlamı	Açıklama
PUSH	Yığına İtme	Bir kelime (16 bit) uzunluğundaki veriyi yığının tepesine yerleştirir ve SP 'yi 2 azaltır.
POP	Yığından Çekme	Yığının tepesinden bir kelime (16 bit) uzunluğundaki veriyi alır ve SP 'yi 2 artırır.
PUSHF	Bayrakları İtme	Bayraklar (Flags) yazmacının (16 bit) içeriğini yığına kaydeder.
POPF	Bayrakları Çekme	Yığının tepesinden bir kelimeyi alarak Bayraklar yazmacına yükler.
CALL	Çağırma	Prosedüre atlar ve dönüş adresini (IP'nin sonraki değeri) yığına kaydeder.
RET	Geri Dönüş	Yığından en son kaydedilen dönüş adresini alır ve program akışını oradan devam ettirir.

Yığın (Stack) Komutları

Alt Seviye Programlama
Hafta 5

```

POP DADDI RW
PUSH DADDI regW -> RW
SR
MOV AX, 2
PUSH AX
SHR AX, 1
PUSH AX
POP BX <- 1
ADD BX, 7
PUSH BX
POP sayi <- 8

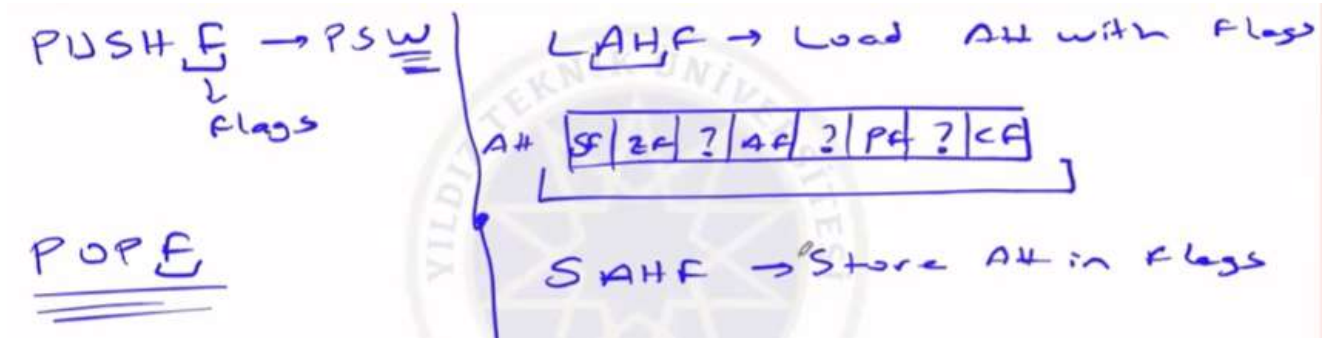
di[5]: 1, 2, 3, 4
        4, 3, 2, 1

XOR SI, SI
MOV CX, 4
L1: PUSH di[5]
    INC SI
    LOOP L1

XOR SI, SI
MOV CX, 4
L2: POP di[5]
    INC SI
    LOOP L2

```


PUSHF, POPF, LAHF, SAHF

Örnek1:

Diğer bayraklara dokunmadan ZF değerinin complementini alınız.

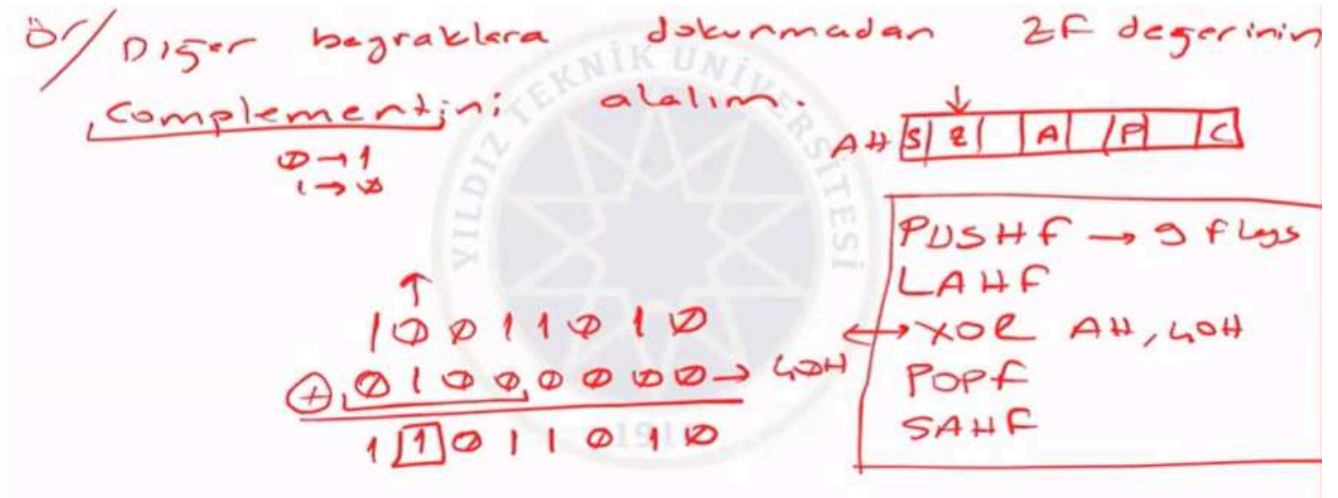
7	6	5	4	3	2	1	0
SF	ZF	-	AF	-	PF	-	CF

Nasıl Yapılır? Değiştirilmek istenen bit 1 diğer bitler 0 olan ikinci bir sayıyla XOR alınır

```

PUSHF
LAHF
XOR AH, 40H
POPF
SAHF

```


Örnek 2

Verilen 1 byte'taki bitleri sayan ASM kodunu yazalım.

```

01010101b
00000001b
XOR BL, BL
MOV CX, 8
MOV AH, 55h
LI: SHL AH, 1
JNC Devam
INC BL
Devam: LOOP LI
  
```

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

```

XOR BL, BL
MOV CX, 8
MOV AH, 55h
LI: SHL AH, 1
ADC BL, 0
LOOP LI
  
```

1911

```

XOR BL, BL
MOV AH, 55h
LI: CMP AH, 0
JE Cıkıs
SHL AH, 1
ADC BL, 0
JMP LI
  
```

Cıkıs: ≡

Bir problem birden farklı şekilde çözülebilir. Önemli olan en optimize halini bulmaktır.

Örnek 3: Selection Sort

Selection Sort

Word, işaretli:

ds-ds:

```

XOR SI, SI
MOV CX, n
DEC CX
ds-ds: MOV BX, SI
PUSH CX
MOV DI, SI
ADD DI, 2
MOV DX, SI
SHR DX, 1
MOV CX, n
SUB CX, DX
ic-don: MOV AX, diz[i]
CMP AX, diz[BX]
JGE false1
MOV BX, DI
ADD DI, 2
LOOP ic-don
POPCX
MOV AX, diz[SI]
XCHG AX, diz[BX]
MOV diz[SI], AX
ADD SI, 2
LOOP ds-don
  
```

1911

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

START

n, diz[n]

SI

i ← 0

n-2

min ← i

STOP

DI

n-1

diz[i] < diz[min]

min ← j

XCHG

CHRG

tmp ← diz[i]

diz[i] ← diz[min]

diz[min] ← tmp

ADD SI, 2

LOOP ds-don

Adresleme Kipleri

Adresleme: Belleğin içine bir şeyler koyma gibi düşünülebilir.

Anlık Adresleme

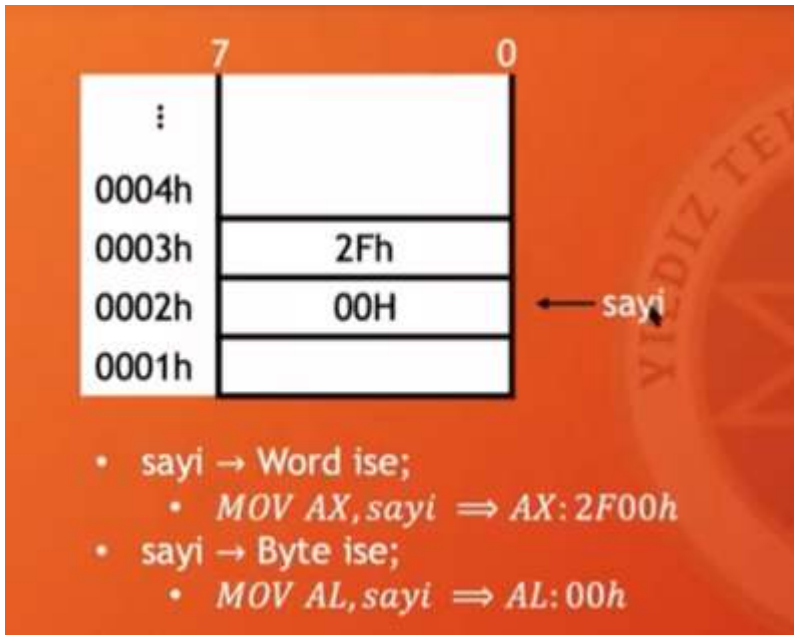

Bir register veya değişken içerisine doğrudan sayısal değer ataması yapılan adresleme tipidir.

Register(Yazmaç) Adresleme

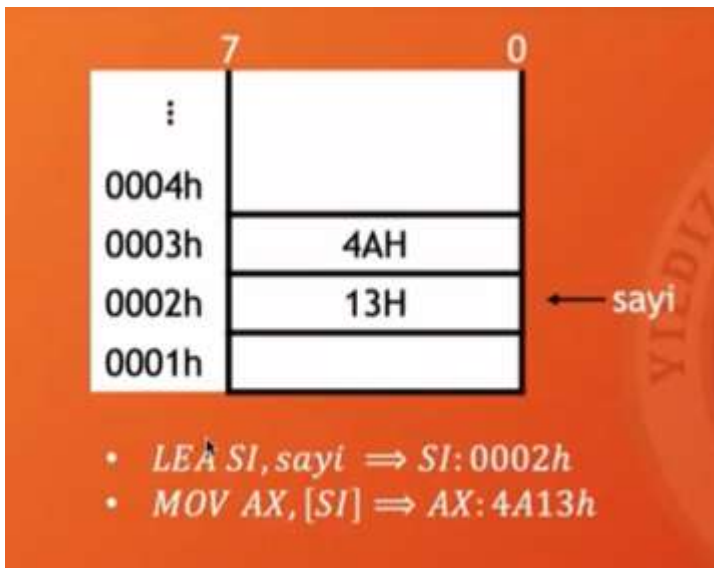

Direct (Doğrudan) Adresleme

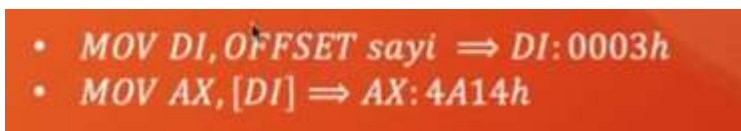

adresin ne yönde arttığına her zaman dikkat et

Register Indirect (Yazmaç Dolaylı) Adresleme

AL yazsaydı sadece 13h alınırdı

OFFSET bir mnemonic değildir. pseudo komutlardan biridir, derleyici için anlam ifade eder.
(⚠ resimdeki 0003h hatalı, 0002h olmalı ⚠)

Base Relative (Baz Göreli) Adresleme

	7	0
0018h		
0017h	59h	
0016h	4Ch	
0015h	42h	
0014h	4Dh	
0013h	45h	
0012h	53h	
0011h	53h	
0010h	41h	

← msg

- \odot msg db 'ASSEMBLY'
- LEA BX, msg \Rightarrow BX: 0010h
- MOV AL, [BX + 4] \Rightarrow AL: 4Dh
- MOV AX, [BX + 5] \Rightarrow AX: 4C42h

SI
DI
BX

msg db 'Assembly' kısmı sonra anlatılacak (db: define byte)

Direct Index (Doğrudan İndisli) Adresleme

Doğrudan İndisli Adresleme yüksek seviyeli dillerde kullanılan dizi adreslemeye benzer.

- Yüksek seviyeli dillerdeki dizi erişimlerine benziyor
- DİZİLERİN TİPİ ÇOK ÖNEMLİ
- \odot dizi **DB** 41h, 53h, 53h, 45h, 4Dh, 42h, 4Ch, 59h
- XOR SI, SI
- MOV AL, dizi[SI] \Rightarrow AL: ?
- INC SI
- MOV AL, dizi[SI] \Rightarrow AL: ?
- \odot dizi2 **DW** 5341h, 4553h, 424Dh, 594Ch
- XOR SI, SI
- MOV AX, dizi2[SI] \Rightarrow AX: ?
- INC SI
- MOV AX, dizi2[SI] \Rightarrow AX: ?

ADD SI, 1

Öğr. Grv. Furkan ÇAKMAK

	7	0
0018h		
0017h	59h	
0016h	4Ch	
0015h	42h	
0014h	4Dh	
0013h	45h	
0012h	53h	
0011h	53h	
0010h	41h	

dizi2[SI + 1] de hatasız olur ama döngü kurabilmek için INC SI kullanmak daha iyi

not: assembly de verilere erişirken dizi dışına hatasız çıkılabilir.

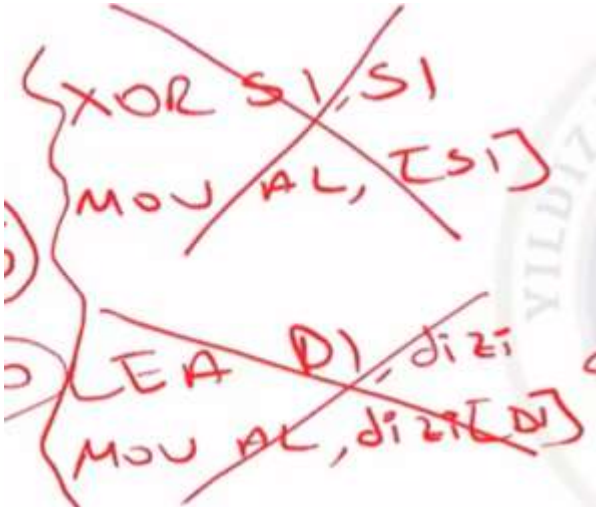
Örnek 1

2 dizinin yerini farklı adreslemeyle değiştirelim.
 d1, d2: byte tanımlı
 n: dizilerin boyutu

```
MOV CX, n
XOR SI, SI      ; d1 için -> SI -> 0
LEA DI, d2      ;          DI -> 1FA2h (örnek)

donus: MOV AL, d1[SI]
XCHG AL, [DI]   ; XCHG [DI], d1[SI] KESİNLİKLE YANLIŞ!
               ; XCHG DADDR, DADDR diye bir instruction yok!
MOV d1[SI], AL
INC DI
INC SI
LOOP donus:
```

Potansiyel Yanlışlar

Örnek 2

A şirketinde çalışanların doğum yılı d1 dizisinde, B şirketinde çalışanların yaşları d2 dizisinde tutulmaktadır. Önce A şirketinde çalışan a1 kişinin, sonra B şirketinde çalışan b2 kişinin bu bilgileri boyutu a1 + b1 olan d3 dizisine aktarmak için gerekli ASM kodunu yazalım.

doğum yılı: 255te büyük olacağı için WORD tipi olmalı
 çalışan yaşları negatif olamaz, 0-255 arasında olabilir (BYTE tipi)

```

LEA DI, d1
LEA SI, d2
XOR BX, BX

MOV CX, a1
L1:    MOV AX, [DI]
      MOV d3[BX], AX
      ADD DI, 2
      ADD BX, 2
      LOOP L1

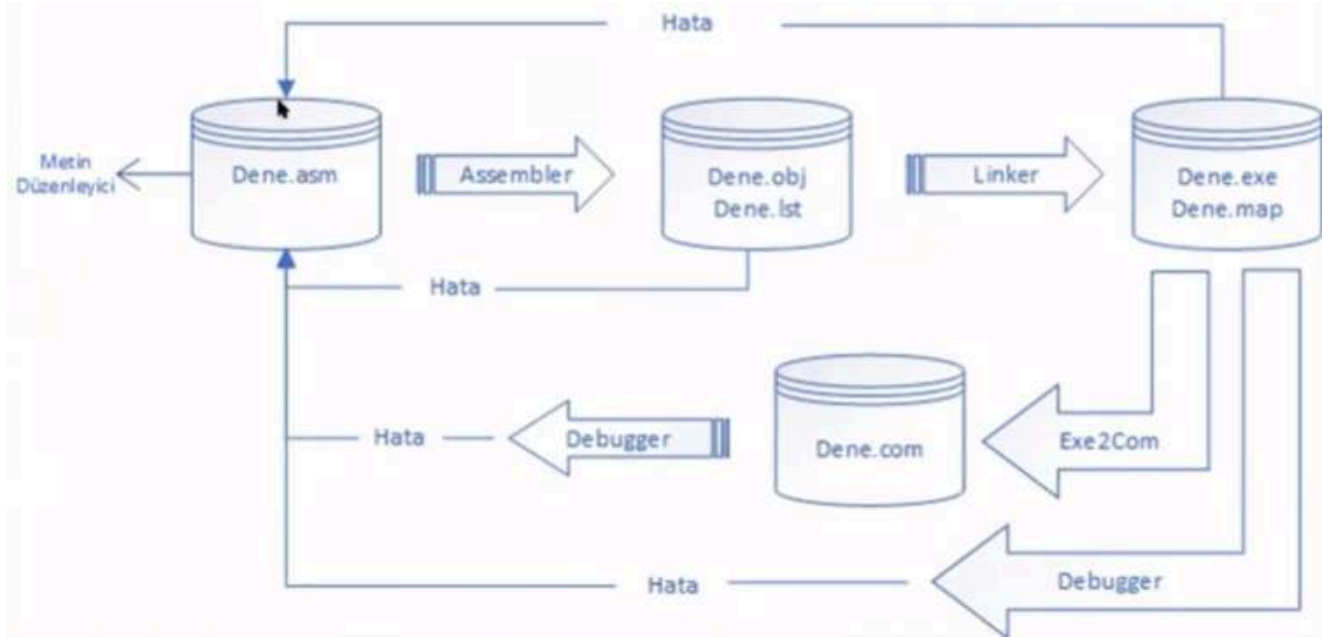
MOV CX, b2
L2:    MOV AL, [SI]
      CBW                ; MOV d3[BX], AL hatalı olur
      MOV d3[BX], AX      ; çünkü d3 dizisi WORD tipi!
      ADD SI, 1
      ADD BX, 2           ; ARADAKİ FARK ÖNEMLİ
      LOOP L2
  
```

Potansiyel Yanlışlar

~~LEA AX, (d1)~~
~~VS HL AX, L~~
~~X[AX]~~

~~MOV DADDR, DADDR~~
~~MOV d3[BX], [DI]~~

Assembly Programı Derleme ve Çalıştırma

Assembler assembly derleyicisine verilen addır.

Hata yoksa obj uzantılı dosyayı oluşturur.

Assemblyde EXE ve COM tipi programlar bulunur.

COM yazılsa bile önce EXE tipi programdan geçirilir.

Pseudo (Sözde) Komutlar

- Makine kodu karşılığı yoktur.
- Bayraklar üzerinde etkisi yoktur.
- Debug ortamında kullanılamıyorlar.
- LST dosya düzeni
 - Program kesim düzeni
- Veri tanımlamaları için kullanılırlar.
- Derleyici tarafından anlamlandırılırlar.

SEGMENT/ENDS

kesim_ismi SEGMENT {seenekler}

 kesim_ismi ENDS

SEENEKLER

a) Hizalama (Alignment) Tipi:

- Tanımlanan kesimlerin hangi sınırdan başlayacağını belirler.
- BYTE** /1
- WORD** /2
- PARA** /16
- PAGE** /256

Handwritten diagram showing memory alignment:
 A box represents a memory segment. Above it, addresses 1235h, 1234h, and 1236h are marked. To the right, a list of addresses is shown: 1240h, 1250h, 1260h, 00h. Below the box, the address 1300h is underlined.

c. Sınıf (Class) Tipi:

- Birleştirme tipi PUBLIC olarak tanımlanmış kesimlerin link işlemi sırasında birbirinin peşi sıra gelmesi için kullanılır.
- Tırnak içinde yazılır.

b) Birleştirme (Combine) Tipi:

- Link işleminden sonra aynı isim verilmiş kesimlerin birleştirilmesi için kullanılır.
- PUBLIC:** Aynı isimli kesimler birbirinin devamı olur.
- COMMON:** Kesimler birbirinin üzerine yazılır.
- STACK:** LIFO sisteminde çalışır.
- AT #####:** Belirlenen fiziksel adresten başlar.

```
stacksg      SEGMENT PARA STACK 'yigin'
.....
stacksg      ENDS
codesg      SEGMENT PARA 'kod'
.....
codesg      ENDS
datasg      SEGMENT PARA 'veri'
.....
datasg      ENDS
```

Handwritten example:
 test SEGMENT BYTE AT 0120AH '+'

 test ENDS

ASSUME, DB, DW, DD, DQ, DT

ASSUME SS:stacksg, DS:datasg, CS:codesg *← ETE tipi*

- Segment atamaları için kullanılır.
- COM tipinde ise;
- ASSUME SS:mysg, CS:mysg, DS:mysg

DB (Define Byte)

sayi1 DB 25 *→ int sayi1 = 25;*

sayi2 DB 1Eh

sayi3 DB ? *→ int sayi3;*

sayi4 DB 1, 2, 3Fh, 0A4h, 5

strb DB 'Assembly Dersi'

? (soru işareti) sembolü ilk değerinin ne olduğunun önemi yok demektir.

Virgülle ayrılan elemanlar dizi oluşturur, tırnak içine yazılanlar da string dizisi oluşturur.

COM tipi programda tek bir segment bulunur (bu dönem işlenmedi)

DW (Define Word)

sayiW1 DW 0ABCDh

	7	0
...		
0250h		
0251h		? x x ?
0252h		? CD
0253h		? AB

← sayiW1

DW (Define Word)

sayiW1 DW 0ABCDh

diziW DW 5, 10, 20

	7	0
...		
0518h		
0517h		?
0516h		? 0 0
0515h		? 1 0
0514h		? 0 0
0513h	0A	? 0 0
0512h		? 0 0
0511h		? 0 5
0510h		? -

← diziW

DD (Define Double Word)

DQ (Define Quadro Word)

DT (Define Ten Bytes)

DUP, PTR

Dup (Duplication Factor)

- Dizib2 DB 15 DUP(0)
- Mb1 DB 3 DUP(4 DUP(8))
 - 3x4 matris (8)
- Diziw DW 10 DUP(?)

önüne gelen rakam kaç tane duplicate edileceğini gösterir
içindeki ifade o değerin ne olduğunu gösterir

PTR (Pointer)

PTR (Pointer)

- Tip dönüşümü (casting)
- sayib DB 15h
- sayiw DW 3545h

	7	0	
⋮			
0004h			
0003h		25h	
0002h		15h	← sayib
0001h		35h	← 1
0000h		45h	← sayiw

- *MOV AX, WORD PTR sayib* ⇒ AX: ? 2515h
- *MOV AH, BYTE PTR sayiw* ⇒ AH: ? 45h
- *MOV AL, BYTE PTR sayiw + 1* ⇒ AL: ? 35h

LABEL

tanımlandığı yerden sonraki belirlenen adres büyüklüğündeki veriyi alır

LABEL

YeniB LABEL BYTE
 SagiW DW 2*35h
 yeniW LABEL WORD
 SagiBb DB 45h
 SagiBc DB 35h
 MOV AX, yeniW
 AX: 55h 5h
 MOV BL, yeniB
 BL ← 35h

Öğr. Grv. Furkan ÇAKMAK

PROC/ENDP, SEG, END

PROC (Procedure) / ENDP

```

yordam_ismi    PROC {NEAR/FAR}
    .....
    .....
    .....
    RET/RETF
yordam_ismi    ENDP
  
```

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

PROC/ENDP: prosedür başlangıcı ve sonunu belirtmek için kullanılır

- NEAR , prosedürün aynı kod segmenti içinde çağrılacağını belirtir. (Varsayılan değerdir)
- FAR , prosedürün farklı bir kod segmentinden çağrılabileceğini belirtir.

OFFSET

- LEA aynı işlev

```

MOV AX, OFFSET Tablo
AX: ? 0713h
  
```

END

	7	0
0712h		
0713h	3Ch	
0714h	7Fh	
0715h	89h	

← Tablo

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

END

- END baslangic_noktasi

SEG (SEGMENT)

- `MOV ES, SEG sayiw` → `DS`
 - `ES: ?`
- `MOV AX, SEG AramaProc` → `CS`
 - `AX: ?`

Öğr. Grv. Furkan ÇAKMAK

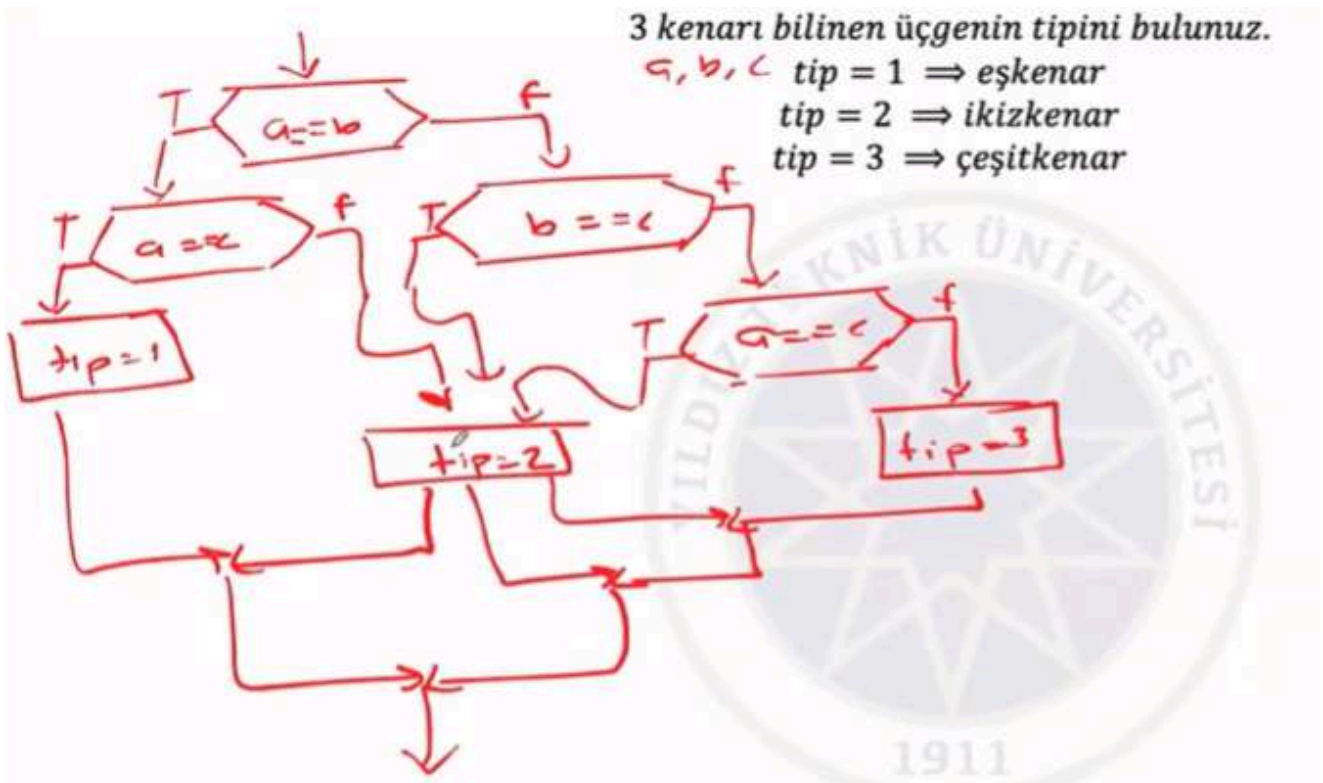
Derleyici END komutunu gördüğünde daha fazla kaynak kod okumayı durdurur.

LENGHT, TYPE, SIZE

LENGTH	TYPE	SIZE
<ul style="list-style-type: none"> • DUP'ten önceki sayı • <code>Tablo DW 15 DUP(?)</code> • <code>MOV AX, LENGTH Tablo</code> <ul style="list-style-type: none"> • <code>AX: ? 000Fh</code> 	<ul style="list-style-type: none"> • Değişken tipinin kaç BYTE olduğunu bulmak için • <code>sizeof()</code> • <code>Tablo DW 15 DUP(0)</code> • <code>MOV AX, TYPE Tablo</code> <ul style="list-style-type: none"> • <code>AX: ? 0002h</code> • <code>Sayi DD 3412ABCDh</code> • <code>MOV AX, TYPE Sayi</code> <ul style="list-style-type: none"> • <code>AX: ? 0004h</code> 	<ul style="list-style-type: none"> • <code>LENGTH * TYPE</code> • <code>Tablo DW 20 DUP(?)</code> • <code>MOV AX, SIZE Tablo</code> <ul style="list-style-type: none"> • <code>AX: ? h</code> <p><u>0028h</u></p>

Artık baştan sonra tam bir Assembly kodu yazabiliriz!

Örnek 1


```
datasg SEGMENT PARA 'veri'
```

```
tip DB ?
```

```
a DB 12
```

```
b DB 13
```

```
c DB 12
```

```
datasg ENDS
```

```
; stack boyutu yazılan programda ihtiyaç duyulduğu kadar oluşturulmalı
```

```
stacksg SEGMENT PARA STACK 's'
```

```
DW 15 DUP(?)
```

```
stacksg ENDS
```

```
codesg SEGMENT PARA 'kod'
```

```
ASSUME CS:codesg, DS:datasg, SS: stacksg
```

```
ANA PROC FAR
```

```
; Sıradaki 5 satırdaki ifadeler bir EXE tipi kodda bulunmalı!
```

```
; İşlevlerine sonra değinilecek
```

```
PUSH DS
```

```
XOR AX, AX
```

```
PUSH AX
```

```
MOV AX, datasg
```

```
MOV DS,AX
```

```
; Artık program kısmına başlayabiliriz
```

```
MOV AL, a
```

```
MOV BL, b
```

```
MOV CL, c
```

```
CMP AL, BL
```

```
JE J1
```

```
CMP BL, CL
```

```
JE J2
```

```
CMP AL, CL
```

```
JE J2
```

```
MOV tip, 3
```

```
JMP Json
```

```
J1: CMP AL, CL
```

```
JNE J2
```

```
MOV tip, 1
```

```
J2: MOV tip, 2
```

```
Json: RETF
```

```
ANA ENDP
```

```
; Önce prosedürü kapatıyoruz
```

```

codesg ENDS          ; Sırada kod segmenti var

END ANA              ; en son END ve programın başlamasını
                    ; istediğimiz prosedür ismi yazılmalı
                    ; zaten 1 prosedür var, o da ANA

```

Başlangıç Ayarları

Code Segmentteki ilk 5 satırın amacı:

PUSH DS

XOR AX, AX - > Geri dönüş adreslerinin ayarlanması

PUSH AX

MOV AX, datasg - > data segment değerinin ayarlanması

MOV DS,AX

Bu ifadeler kodun doğru çalışması için bir EXE programında kesinlikle bulunmalı. Program bittiğinde atılan veriler geri çekilip sonlandırılır.

DOSBOX (Lab için)

modern işletim sistemleri üzerinde eski DOS (Disk Operating System) ortamını taklit eden bir emülatör programı. Lablarda çıktı, hafıza veya registerları test etmek için kullanılmakta.

Ödev ve Lablar için önemli bazı komutlar:

MOUNT	Bilgisayarınızdaki bir klasörü, DOSBox'ta sanal bir sürücü (örneğin C:) olarak bağlar.
C:	Aktif olarak çalışılan sürücüyü, bağlanan sanal C sürücüsü olarak değiştirir.
CD	Aktif olarak çalışılan dizini (klasörü) değiştirmeye yarar.
MASM	Assembly kaynak kodunu (.ASM) çalıştırılabilir makine koduna çeviren derleyici (Assembler) programıdır.
LINK	Bağlayıcı (Linker) programıdır. MASM tarafından üretilen .OBJ nesne kodunu alıp, gerekli kütüphanelerle birleştirerek çalıştırılabilir .EXE veya .COM dosyasını oluşturur.
DEBUG	Bir DOS programıdır. Hata ayıklama (Debugging) yapmak, belleği incelemek, yazmaç (Register) içeriklerini görmek ve programı adım adım çalıştırmak için kullanılır.
DIR	Mevcut dizindeki dosyaları listeler.

Ayrıca oluşan exe dosyasını çalıştırmak için "**program1.exe**" yazılabilir. DOSBox büyük/küçük harf duyarlı (case-sensitive) değildir!

Dosya Tipi	Direkt Tanım
OBJ (.OBJ)	MASM'in ürettiği, henüz çalıştırılmayan nesne kodu .
EXE (.EXE)	LINK'in ürettiği, doğrudan çalıştırılabilen yürütülebilir dosya .
LST (.LST)	Kaynak kodu ve ilgili makine kodunu gösteren listeleme dosyası.
CRF (.CRF)	Etiket ve değişkenlerin hangi satırlarda kullanıldığını gösteren çapraz referans listesi.

DEBUG Komutları (hepsi önemli değil)

debug ile programın herhangi bir kısmında doğru çalıştığı kontrol edilebilir.

Debug Komutu	Kısa Açıklama
A (Assemble)	Assembly dilinde doğrudan komut yazıp belleğe çevirir.
D (Dump/Display)	Belirli bir bellek aralığındaki veriyi hexadesimal (onaltılık) ve ASCII formatında görüntüler.
E (Enter)	Belirli bir bellek adresine veri (byte/word) girmeye veya değiştirmeye yarar.
F (Fill)	Belirli bir bellek aralığını aynı byte değeriyle doldurur .
G (Go)	Programı, verilen bir adrese kadar kesintisiz çalıştırır.
H (Hex)	İki hexadesimal sayının toplamını ve farkını hesaplar.
L (Load)	Çalıştırılabilir bir dosyayı (örn: .EXE) veya diskin belirli bir bölümünü belleğe yükler .
M (Move)	Bellekteki bir veri bloğunu bir yerden başka bir yere taşıır .
N (Name)	Yüklemek veya kaydetmek istediğiniz dosyanın adını belirtir.
P (Proceed)	Bir prosedür çağrısını (CALL) veya döngüyü (LOOP) tek bir adımda atlayarak çalıştırır. (T 'ye benzer, ancak çağrılarını atlar.)
Q (Quit)	DEBUG oturumundan çıkarak DOSBox komut istemine geri döner.
R (Register)	Yazmaçların (Register) mevcut içeriklerini görüntüler ve değiştirmeye izin verir.
S (Search)	Belirli bir bellek aralığında belirli bir byte dizisini arar .
T (Trace)	Programı tek bir makine kodu talimatı kadar çalıştırır (adım adım ilerleme).
U (Unassemble)	Bellekteki makine kodunu alıp, okunabilir Assembly diline (mnemonics) çevirir.
W (Write)	Bellekteki veriyi diske (dosyaya) kaydeder.

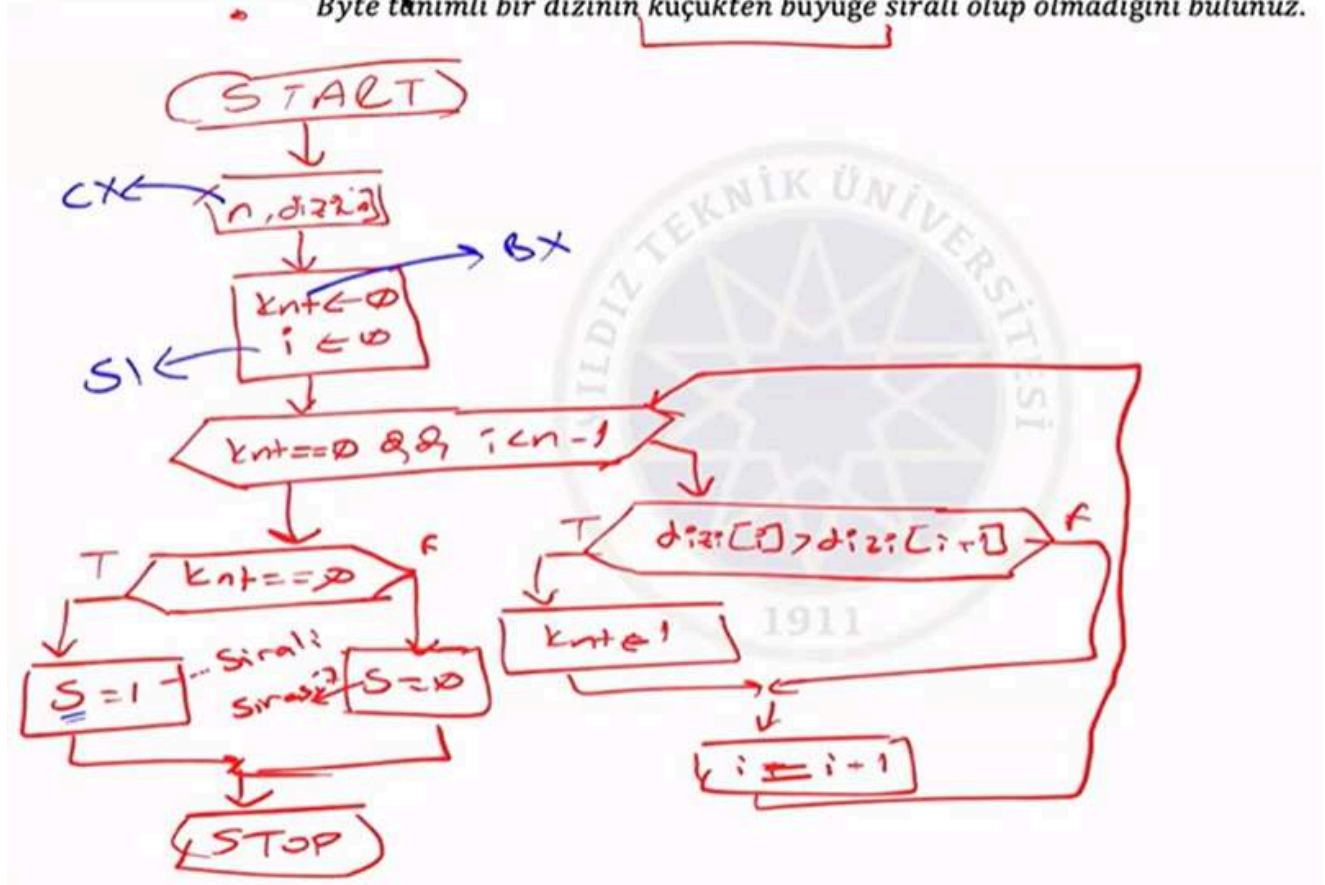
Ek Notlar:

- Debug ortamında görülen her değer başında h olmasa da hexadecimaldir.
- Farklı ileri seviye dilde asm kodu yazılırken asm kod bloğunun içine SADECE kod segmenti yazılır, veriler dilin kendisinde tanımlanmalıdır.
- Program sonunda yazılan RET stackten 1, RETF stackten 2 word çeker.
- LST dosyası ile kod segmentinin ne kadar yer kapladığı incelenebilir. (örneklerde RETF satırına bakmayı deneyin) Not: Baştaki 512 Bytelik header eklentisini de unutmayın.

Örnek 1

Byte tanımlı bir dizinin küçükten büyüğe sıralı olup olmadığını bulunuz.

Byte tanımlı bir dizinin küçükten büyüğe sıralı olup olmadığını bulunuz.


```

mysd      SEGMENT PARA 'data'
dizi      DB 1, 2, 3, 4, 5
n         DW 5
S         DB 0
mysd      ENDS

```



```

myss      SEGMENT PARA STACK 'stack'
          DW 20 DUP(?)
myss      ENDS

```

```

mycs      SEGMENT PARA 'code'
          ASSUME CS:mycs, SS:myss, DS:myds
MAIN      PROC FAR
          PUSH DS
          XOR AX, AX
          PUSH AX
          MOV AX, myds
          MOV DS, AX

          XOR SI, SI
          MOV BX, 0           ; ya da XOR BX, BX (hatırlatma)
          MOV CS, n
          DEC CX
          CMP BX, 0
          JNE son_if
          CMP SI, CX
          JGE son_if          ; İşaretili sayılar olabilir, Greater Equal
          MOV AL, dizi[SI]
          CMP AL, dizi[SI+1]  ; CMP data, data yapamazsın!
          JLE arttir
          MOV BX, 1
arttir:    INC SI
          JMP don
son_if:    CMP BX, 0
          JNE SON
          MOV S, 1           ; S sadece bir kere kullandığından
                              ; registera atamaya gerek yok

          RETF
MAIN      ENDP
mycs      ENDS
          END MAIN

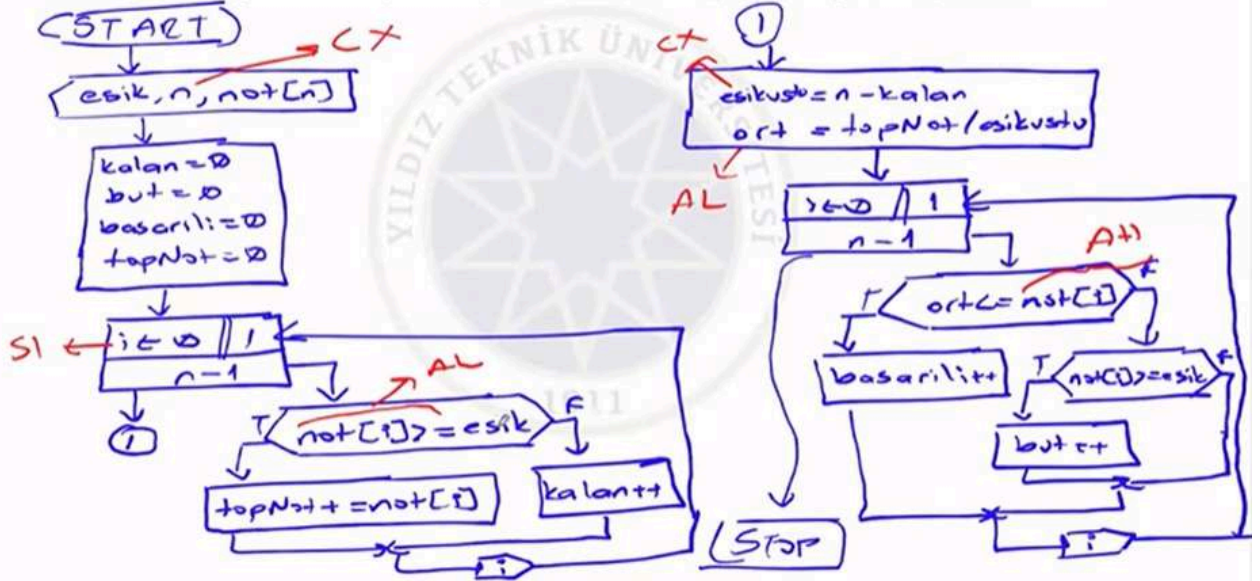
```

Örnek 2

Alt Seviye Programlama dersinin yıl sonu notları hesaplanmaktadır. Eşik değerin altında notu olan öğrenciler başarısız sayılır, eşik değerin üstünde notu olan öğrencilerin not ortalaması hesaplanır ve ortalamanın altında kalan öğrenciler bütünlemeye girmeye hak kazanır. Ortalamanın üstündeki öğrenciler ise dersten başarılı geçmiş sayılır.

280 kişinin aldığı dersten başarılı, başarısız ve bütünlemeye kalan öğrenci sayısını bulunuz.

Alt Seviye Programlama dersinin yıl sonu notları hesaplanmaktadır. Eşik değerin altında notu olan öğrenciler başarısız, eşik değerin üstünde notu olan öğrencilerin not ortalaması hesaplanır ve ortalamanın altında kalan öğrenciler bütünlemeye girmeye hak kazanır. Ortalamanın üstündeki öğrenciler ise dersten başarılı sayılır. 280 kişinin aldığı dersten başarılı, başarısız ve bütünlemeye kalan öğrenci sayısını bulunuz.

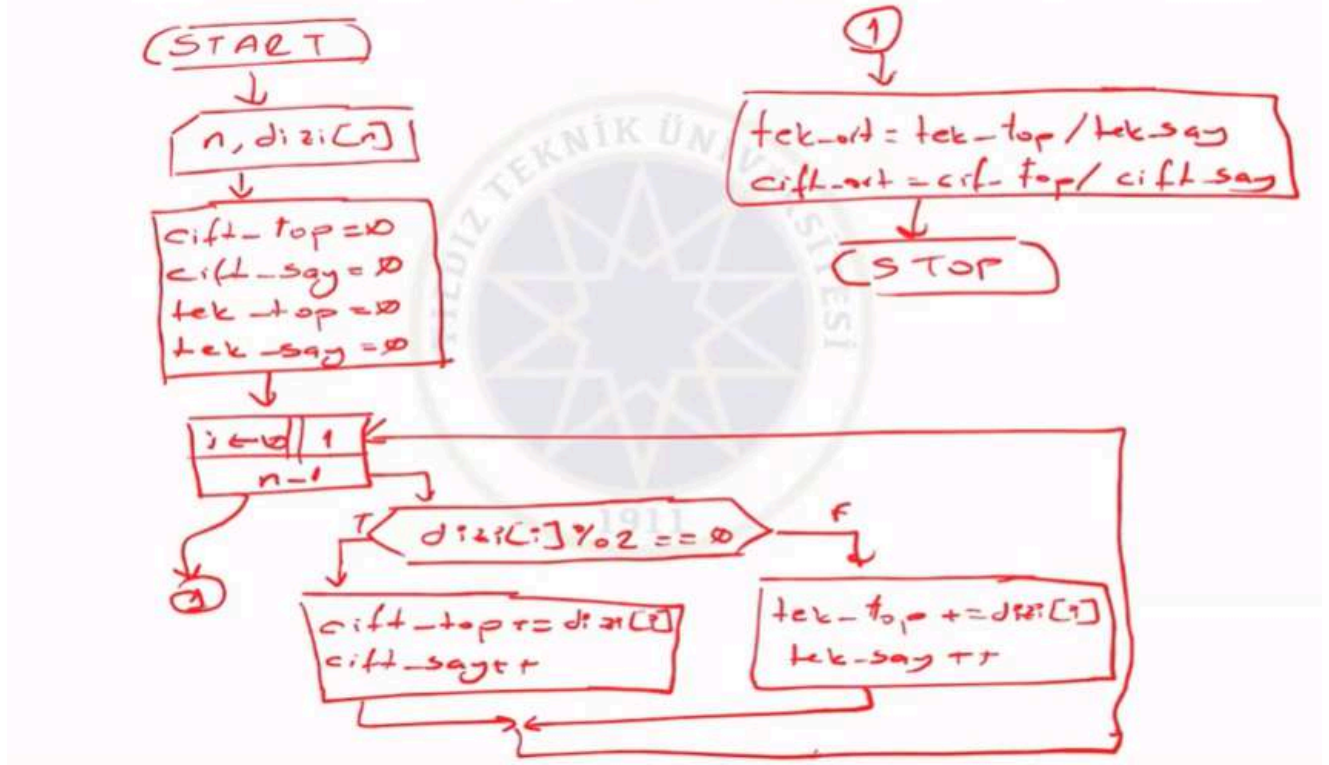

(bunu kendiniz yazmayı deneyin ya da videodan bakın (fç alt seviye prog. 6. video)

Örnek 3

Word tanımlı bir dizideki çiftlerin ve teklerin ortalamasını bulan EXE tipi ASM programını yazınız.

Word tanımlı bir dizideki çiftlerin ve teklerin ortalamasını bulan EXE tipi ASM programını yazınız.

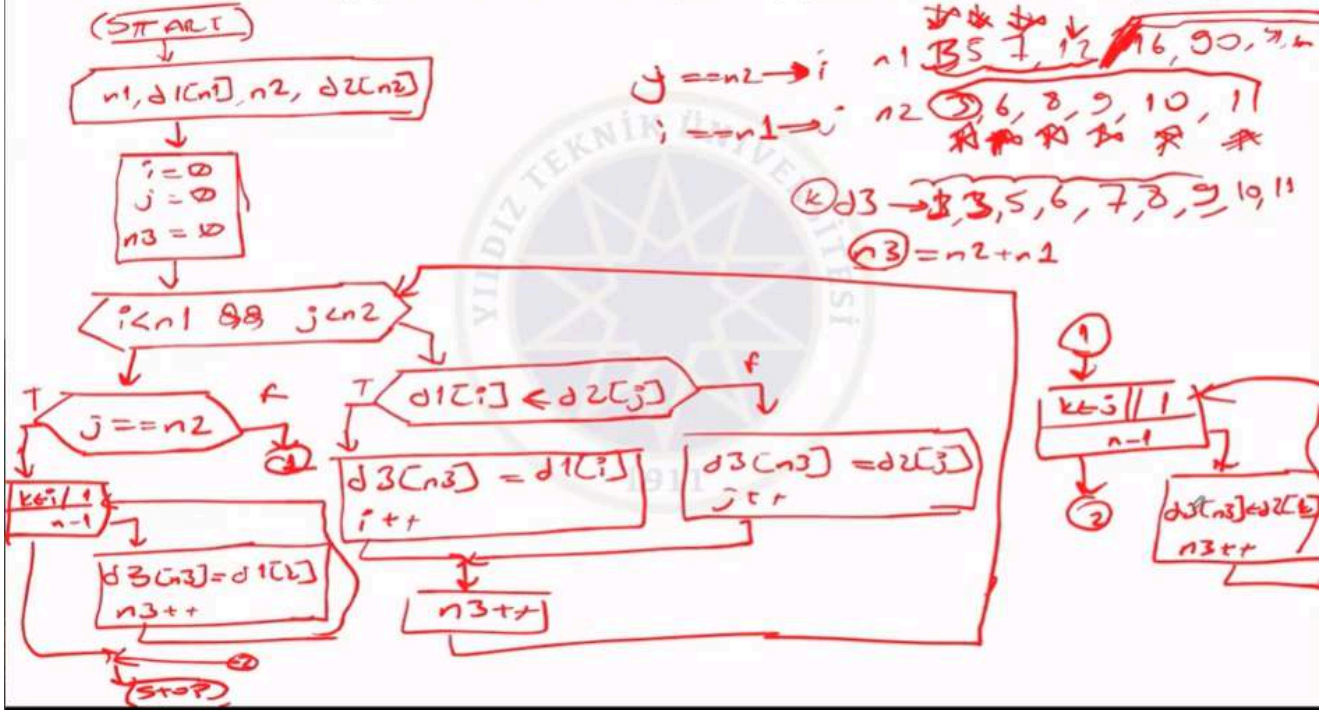

önce kendin dene sonra videoya bak (fç alt seviye prog. 7. video)

Örnek 4

Verilen 2 tane küçükten büyüğe sıralı dizileri tek bir küçükten büyüğe sıralı diziye aktaran EXE tipi programı yazınız.

Verilen 2 tane küçükten büyüğe sıralı dizileri tek bir küçükten büyüğe sıralı diziye aktaran EXE tipi program.

önce kendin dene sonra videoya bak (fç alt seviye prog. 7. video)

COM Tipi Program Yapısı (Sınavda Yok)

⚠ BU SAYFA SINAVDA YOK

Compact programı ifade eder, çok ufak bellek yönetimine ihtiyaç duyulduğunda idealdir. 3 Segment de aynı alanı gösterir:

PSP (Program Segment Word)

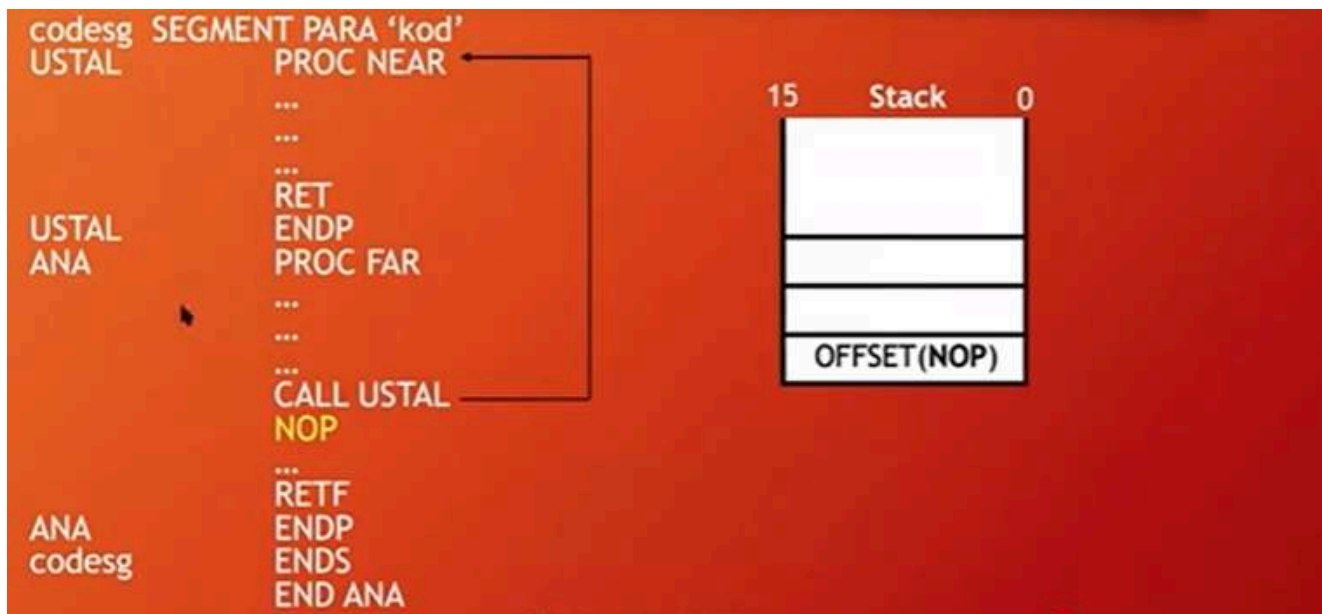
- Parametrelerin tutulduğu alan
- Program sonlandırıldığında gidilecek adreslerin tutulduğu alan
- Yardımcı aktarım değerlerinin tutulduğu alan
- COM tipi programda;
- Ana Yordam NEAR olarak tanımlanır.
- Geri dönüş adresleri yığına YERLEŞTİRİLMEZ.

```
codesg SEGMENT PARA 'kod'
    ORG 100h
    ASSUME CS: codesg, DS: codesg, SS:codesg
    Bilgi:    JMP Basla
    sayib     DB ?
    sayiw     DW ?
    ...
    BASLA     PROC NEAR
    ...
    RET
    BASLA     ENDP
    codesg    ENDS
    END Bilgi
```

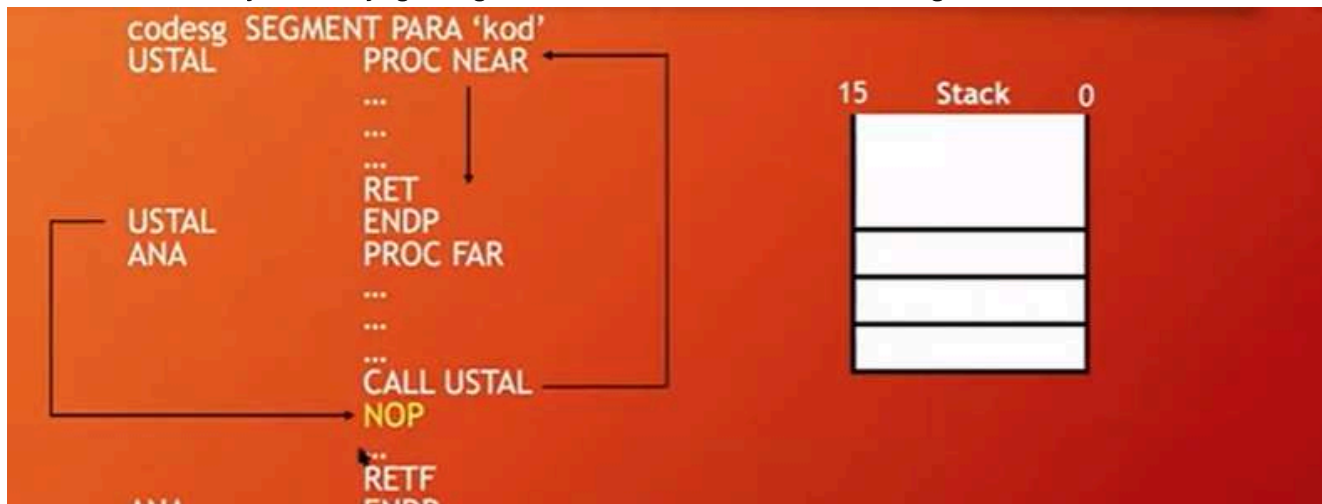
COM tipi programlar modern işletim sistemlerinde veya yazılımlarda kullanılmamaktadır.

Yordam ve Makro Kullanımları

Yordam Tanımı (Syntax)

CALL komutu ile yordam çağırıldığında sıradaki satırın OFFSET değeri stacke atılır.

yordam bitince yığına atılan değer POP edilir ve oraya zıplanır.

Örnek 1: Intra-Segment Yordam

Sayı ve üst değerini ana yordamdan *USTAL* yordamına yollayan *ANA* yordamı ve üst alma işlemi gerçekleştiren *USTAL* yordamını *EXE* tipinde yazınız.


```

myss    SEGMENT PARA STACK 'yigin'
        DW 20 DUP(?)
myss    ENDS
myds    SEGMENT PARA 'veri'
sayi    DW 2
ust      DW 10
sonuc   DW ?
myds    ENDS
mycs    SEGMENT PARA 'kod'
        ASSUME CS:mycs, DS:myds, SS:myss
ANA     PROC FAR
        PUSH DS
        XOR AX, AX
        PUSH AX
        MOV AX, myds
        MOV DS, AX
        MOV BX, sayi
        MOV CX, ust
        CALL USTAL
        MOV sonuc, AX    ; Yordamdan bir değer alacağımızı ve AX e
                        ; kaydedileceđini dűşűnűyoruz
        RETF
ANA     ENDP
USTAL   PROC NEAR
        MOV AX, 1
L1:     MUL BX            ; AX*BX -> DX:AX
        LOOP L1
        RET
USTAL   ENDP
mycs    ENDS
        END ANA

```

DOSBOX ıktılarını inceleyerek yordam ağırıldığında ne olduğunu inceleyelim:

The screenshot shows the DOSBOX command window with the following output:

```

AX=076D BX=0002 CX=000A DX=0000 SP=0024
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076E IP=0011
076E:0011 EB0400 CALL 001B
076E:0011 EB0400 CALL 001B
076E:0014 A30400 MOV [0004],AX

```

- SP değeri 0024.
- CALL ağırıldı
- Call ağırılınca sıradaki komut olan MOV [0004], AX komutunun OFFSET değeri olan 0014h'ı stackte gűrmemiz lazım.


```

AX=076D BX=0002 CX=000A DX=0000 SP=0022 BP=0000 SI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076E IP=001B  NJ UP EI FL ZF
076E:001B B00100      MOV     AX,0001
-d ss:22
076A:0020      14 00 00 00 5A 07-00 00 00 00 00 00 00 00
076A:0030 02 00 0A C3 00 00 00 00-00 00 00 00 00 00 00
076A:0040 1E 33 C0 50 B8 6D 07 8E-D8 88 1E 00 00 8B 0E 02
076A:0050 00 EB 04 00 A3 04 00 CB-B8 01 00 F7 E3 E2 FC C3
076A:0060 E4 40 50 B8 C3 8C C2 05-0C 00 52 50 EB C1 48 83
076A:0070 C4 04 50 B8 B6 FA FE 50-EB 17 73 83 C4 06 B8 B6
076A:0080 FA FE 81 E6 FF 00 C6 B2-FB FE 00 2B C0 50 B8 B6
076A:0090 FB FE 50 EB 08 6A 83 C4-04 08 C0 75 03 E9 A5 00
076A:00A0 C7 B6

```

- yordam bitince RET çağırılır.
- RET çağırıldığında da stackten POP edilen adrese dönülmesi gerek

```

AX=0400 BX=0002 CX=0000 DX=0000 SP=0022 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076E IP=001F  NJ UP EI FL NZ NA PE NC
076E:001F C3      RET
-t
AX=0400 BX=0002 CX=0000 DX=0000 SP=0024 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076E IP=0014  NJ UP EI FL NZ NA PE NC
076E:0014 A30400      MOV     [0004],AX
-t

```

görüldüğü gibi yeni komutun OFFSET değeri 0014 oldu ve stack pointer değeri stackten bir değer POP edildiği için yeniden 2 arttı.

Örnek 2: Inter-Segment Yordam

BL ve BH üzerinden aldığı 2 değeri toplayan ve AX üzerinden sonucu döndüren harici yordamı ve bu harici yordamı çağıran ana yordamı EXE tipinde yazınız.

Bu örneği iki dosyayla yapacağız:
dosya1.asm:

```

EXTRN TOPLAMA:FAR                                ; dışarıdan alınan yordamı belirtmek için
                                                ; koyulmazsa TOPLAMA tanınmaz,
                                                ; masm hata verir

myss    SEGMENT PARA STACK 'yi'
        DW 20 DUP(?)
myss    ENDS

myds    SEGMENT PARA 've'
sayi1   DB 17
sayi2   DB 29
sonuc   DW ?
myds    ENDS

mycs    SEGMENT PARA 'ko'
        ASSUME CS:mycs, DS:myds, SS:myss
ANA     PROC FAR
        PUSH DS
        XOR AX, AX
        PUSH AX
        MOV AX, myds

        MOV DS, AX
        MOV BL, sayi1
        MOV BH, sayi2
        CALL TOPLAMA
        MOV sonuc, AX
        RETP
ANA     ENDP
mycs    ENDS
        END ANA

```

dosya2.asm:

```
PUBLIC TOPLAMA ; Bunu da link hatası almamak için yazmamız lazım
codesg SEGMENT PARA 'kod'
    ASSUME CS:codesg
TOPLAMA PROC FAR
    XOR AX, AX
    MOV AL, BL
    ADD AL, BH
    ADC AH, 0
    RETF
TOPLAMA ENDP
codesg ENDS
END
```

- DOSBOX'da sırayla `masm dosya1.asm` ve `masm dosya2.asm` yazıyoruz.
- `dir dosya*` dersek bu iki dosyayı görüntüleyebiliriz
- link ederken ikisini beraber link etmek gerekir:
- `link dosya1.obj + dosya2.obj;`
- (noktalı virgül koyunca dosya adı sormak yerine direkt ilk yazılan dosyanın adında exe dosyası oluşturur.)

- Bu sefer CALL yapıldığında hem harici kod segmentinin değeri hem de OFFSET değeri değişiceği için yığına iki farklı değer atılacak.

```

AX=076D  IX=0000  CX=006A  DX=0000  SP=0024  BP=0000  SI=0000  DI=0000
DS=076D  ES=075A  SS=076A  CS=076E  IP=0009  NU UP EI FL ZR NA PE MC
076E:0009 8A1D0000      MOV     BL,[0000]                      DS:0000=FA
-t
076E:0009 8A1D0000      MOV     BL,[0000]
076E:000D 8A3D0100      MOV     BH,[0001]
076E:0011 9A00007007      CALL    0770(3000)
076E:0016 A30200          MOV     [0002],AX

```

```

AX=076D  IX=96FA  CX=006A  DX=0000  SP=0020  BP=0000  SI=0000  DI=0000
DS=076D  ES=075A  SS=076A  CS=0770  IP=0000  NU UP EI FL ZR NA PE MC
0770:0000 3300          XOR     AX,AX
-d ss:20
076A:0020 16 00 6E 07 00 00 5A 07-00 00 00 00 00 00 00 00 00  ..n...Z.....
076A:0030 FA 96 00 00 00 00 00 00-00 00 00 00 00 00 00 00 00  .....
076A:0040 1E 33 C0 50 B8 6D 07 8E-D8 8A 1E 00 00 8A 3E 01 01  .3.P.n.....>.
076A:0050 00 9A 00 00 70 07 A3 02-00 CB 00 00 00 00 00 00 00  ....p.....
076A:0060 33 C0 8A C3 02 C7 00 D4-00 CB 52 50 DB C1 48 B3 B3  3.....BP..H.
076A:0070 C4 04 50 8D 06 FA FE 50-D8 17 73 83 C4 06 8B B6  ..P....P..s....
076A:0080 FA FE 81 D6 FF 00 C6 82-FB FE 00 2B C0 50 8D B6  .....*.P..
076A:0090 FB FE 50 DB 08 6A 83 C4-04 08 C0 75 03 E9 A5 00  ..P..j.....u....
-t

```

- RETf ile döndüğü için de alınan 2 eleman POP edilecek.

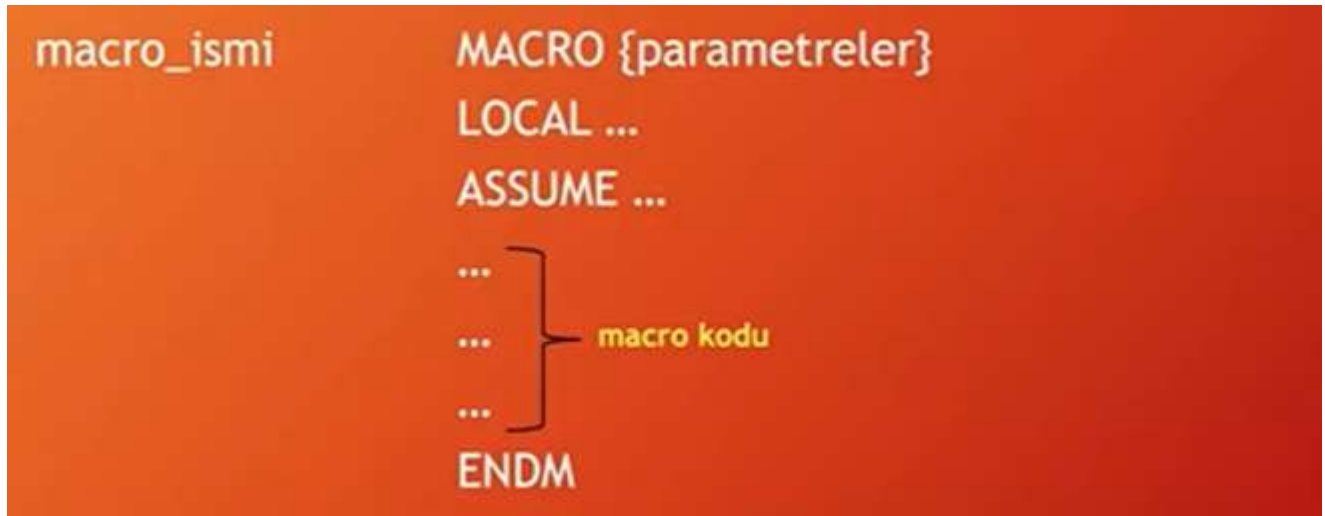
```

AX=0190  IX=96FA  CX=006A  DX=0000  SP=0020  BP=0000  SI=0000  DI=0000
DS=076D  ES=075A  SS=076A  CS=0770  IP=0009  NU UP EI FL NZ NA PO MC
0770:0009 CB          RETF
-t
AX=0190  IX=96FA  CX=006A  DX=0000  SP=0024  BP=0000  SI=0000  DI=0000
DS=076D  ES=075A  SS=076A  CS=076E  IP=0016  NU UP EI FL NZ NA PO MC
076E:0016 A30200          MOV     [0002],AX                      DS:0002=0000
-t

```

SP değişimine ve yeni CS:IP ikilisine dikkat!
(videoları keşke 1080p de izleseymişim...)

Makro Tanımı (Syntax)

Derleme (assembly) aşamasında, makronun çağrıldığı her yere, makronun tanımında yer alan kod bloğu **doğrudan kopyalanıp yapıştırılır**.

- LOCAL: Makro içinde bir etiket tekrar kullanıldığında derleyici hatasını önlemek için, makronun her çağrılışında o etiketin benzersiz sayılmasını sağlar. (Örnek: LOCAL L1 denildiğinde L1 Makro dışında da yeniden kullanılabilir)
- ASSUME makro içinde segment yazmaçlarının varsayımlarını belirlemek için kullanılabilir.
- Makro bittiğinde ENDM kullanılır ve segmentler ile yordamın aksine ENDM başına makronun ismi yazılması gerekmez.
- Makroların kullanılmadan önce tanımlanması gerekir.

★★★★★	Makro (Macro)	Yordam (Procedure)
Çalışma Zamanı	Derleme (Assembly) anında genişler ve koda eklenir.	Çalışma (Run Time) anında CALL ile çağrılır.
Program Boyutu	Her çağrıldığında kod kopyalandığı için program boyutunu artırır .	Tek bir kod bloğu vardır, CALL komutu eklendiği için boyut daha küçüktür .
Hız (Performans)	CALL/RET yükü olmadığı için daha hızlıdır .	CALL ve RET komutları ek yük getirir, yığın (Stack) kullanılır, biraz daha yavaştır .
Veri Aktarımı	Parametreler metin olarak doğrudan koda yerleştirilir.	Parametreler genellikle yazmaçlar (Register) veya yığın (Stack) aracılığıyla aktarılır.

Örnek 3 - Macro

n elemanlı bir dizinin elemanlarını 2'ye bölen MAIN yordamın içinde dizinin en küçük elemanını bulan MACRO'yu COM tipi program için yazınız.

Sınavda yok, COM tipi olduğu için yazmıyorum (FÇ Alt Seviye Prog. 8. Video: 2:18:05)

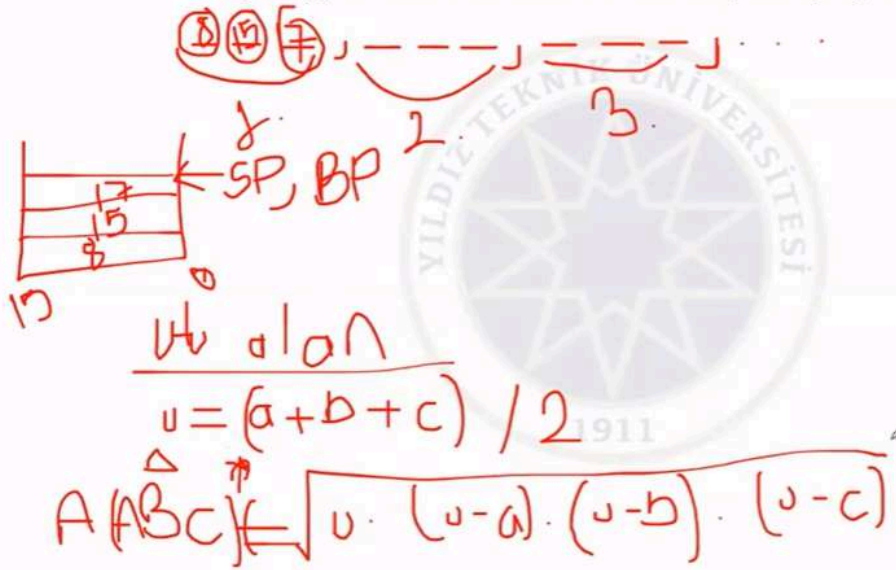
Parametre Aktarma Yöntemleri

yazmaç sayısından fazla parametre kullanmamız gerektiğinde ne yapmalıyız?

- 3 adet yöntem var.
 - Yazmaç üzerinden parametre aktarımı
 - Yığın (stack) üzerinden parametre aktarımı
 - EXTRN/PUBLIC komutları ile parametre aktarımı

Örnek 1 - Stack Üzerinden Parametre Aktarma

Ardışık 3 elemanı üçgen kenarı olan bir dizide *n* tane üçgenin kenarları tutulmaktadır. Üçgen kenarlarından alan ve bu üçgenin alanının karesini AX register'ı üzerinden döndüren bir harici yordam en büyük üçgenin alanının karesini bulan EXE tipi ASM programını yazınız.

Soru okunmuyorsa → [Alt Seviye Programlama Dersi - 9. Hafta](#) 30. dakikalara git
main.asm

```

        EXTRN ALAN_BUL

myss    SEGMENT PARA STACK 's'
        DW 20 DUP(?)
myss    ENDS

myds    SEGMENT PARA 'd'
kenarlar DB 6, 8, 5, 9, 4, 8, 2, 2, 3
n        DW 3
enbykalan DW 0
myds    ENDS

mycs    SEGMENT PARA 'k'
        ASSUME CS:mycs, DS:myds, SS:myss

ANA     PROC FAR
        PUSH DS
        XOR AX, AX
        PUSH AX
        MOV AX, myds
        MOV DS, AX

        MOV CX, n
        XOR SI, SI
L1:     PUSH kenarlar[SI]
        PUSH kenarlar[SI+2]
        PUSH kenarlar[SI+4]
        CALL ALAN_BUL
        CMP AX, enbykalan
        JB  küçük
        MOV enbykalan, AX
küçük:  ADD SI, 6
        LOOP L1
        RETP

ANA     ENDP
mycs    ENDS
        END ANA

```

ÖNEMLİ

HARİCİ YORDAMLARINIZIN İÇİNDE KULLANILACAK REGISTERLARIN DEĞERLERİNİ KULLANMADAN ÖNCE STACK'E ATMANIZ VE YORDAMDAN DÖNMEDEN HEMEN ÖNCE STACKTEN GERİ ÇEKMENİZ BEKLENİR.

yardimci.asm

```

        PUBLIC ALAN_BUL

mycode  SEGMENT 'kod'
        ASSUME CS:mycode

ALAN_BUL PROC FAR

        PUSH BX      ; Kullanılacak registerları stacke at
        PUSH CX
        PUSH DI
        PUSH BP
        PUSH DX

        MOV BP, SP
        XOR AX, AX
        ADD AX, [BP+12]
        ADD AX, [BP+14]
        ADD AX, [BP+16]

        SHR AX, 1
        MOV BX, AX
        SUB BX, [BP+14]
        MOV CX, AX
        SUB CX, [BP+16]
        MOV DI, AX
        SUB DI, [BP+18]

        MUL BX      ; AX * BX -> DX:AX
        MUL CX      ; AX * CX -> DX:AX
        MUL DI

        POP DX      ; Kullanılan Registerları geri çek
        POP BP
        POP DI
        POP CX
        POP BX

        RETF 6      ; ÇOK ÖNEMLİ!!! STACKTEN 6 BYTE POP ETTİ

ALAN_BUL ENDP
mycode  ENDS
        END

```

DAHA DA ÖNEMLİ!

Kodda kullanılan şu satırlara dikkat:

PUSH kenarlar[SI]

PUSH kenarlar[SI+2]

PUSH kenarlar[SI+4]

Stackteki bu değerlerin de program bitmeden önce pop edilmesi gerekir!

Yoksa end komutunun alması gereken adreslere program sonunda erişilemez.

Bunun için iki yol var:

1. Ana program dosyasında bu satırları CALL sonrası kullanılmayan bir registera POP etmek:

```
...nasm
L1:    PUSH kenarlar[SI]
        PUSH kenarlar[SI+2]
        PUSH kenarlar[SI+4]
        CALL ALAN_BUL
        POP  BX
        POP  BX
        POP  BX
        CMP  AX, enbykalan
        JB   kucuk`

...
```

2. gönderilen yordam içinde RETF komutunun sonuna silinmesi gereken alanı belirterek silmek: (örnekteki gibi)

```
...
    POP  BX

    RETF 6      ; ÇOK ÖNEMLİ!!! STACKTEN 6 BYTE POP ETTİ
ALAN_BUL  ENDP
mycode    ENDS
    END
```

EK: PUBLIC ve EXTERN unutulursa n olur?

Dosbox aşağıdaki hatayı verecektir:

```
Directory of C:\ASM\.  
171220A  ASM                531 17-12-2020 10:15  
171220B  ASM                487 17-12-2020 10:15  
      2 File(s)            1,018 Bytes.  
      0 Dir(s)           262,111,744 Bytes free.  
  
C:\ASM>masm 171220a.asm;  
Microsoft (R) Macro Assembler Version 5.10  
Copyright (C) Microsoft Corp 1981, 1988. All rights reserved.  
  
171220a.asm(24): error A2009: Symbol not defined: ALAN_BUL  
  
49918 + 463487 Bytes symbol space free  
  
      0 Warning Errors  
      1 Severe  Errors
```

EXTRN ALAN_BUL ve PUBLIC ALAN_BUL satırlarını kodlara eklemeyi unutmayın

DOSBOX çıktılarını incelemek programı anlamak için önemlidir

```
AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0024 BP=0000 SI=0000 DI=0000  
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=000F  NV UP EI PL ZR NA PE NC  
076F:000F FFB40000      PUSH      [SI+0000]          DS:0000=0006  
-t  
  
AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0022 BP=0000 SI=0000 DI=0000  
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=0013  NV UP EI PL ZR NA PE NC  
076F:0013 FFB40200      PUSH      [SI+0002]          DS:0002=0008  
-t  
  
AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0020 BP=0000 SI=0000 DI=0000  
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=0017  NV UP EI PL ZR NA PE NC  
076F:0017 FFB40400      PUSH      [SI+0004]          DS:0004=0005  
-t  
  
AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=001E BP=0000 SI=0000 DI=0000  
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=001B  NV UP EI PL ZR NA PE NC  
076F:001B 9A00007207     CALL     0772:0000
```

```
-d ss:001e  
076A:0010                                05 00  
076A:0020 08 00 06 00 00 00 5A 07-00 00 00 00 00 00 00 00 00 .....Z.....  
076A:0030 06 00 08 00 05 00 09 00-04 00 08 00 02 00 02 00 .....  
076A:0040 03 00 03 00 00 00 00 00-00 00 00 00 00 00 00 00 .....  
076A:0050 1E 33 C0 50 B8 6D 07 8E-D8 8B 0E 12 00 33 F6 FF .3.P.m.....3..  
076A:0060 B4 00 00 FF B4 02 00 FF-B4 04 00 9A 00 00 72 07 .....r..  
076A:0070 3B 06 14 00 72 03 A3 14-00 83 C6 06 E2 E1 CB 00 ;...r.....  
076A:0080 53 51 57 55 52 8B EC 33-C0 03 46 0E 03 46 10 03 SQWUR..3..F..F..  
076A:0090 46 12 D1 E8 8B D8 2B 5E-0E 8B C8 2B 4E 10 F.....+^...+N.
```


-t

```

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=001A BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=0000  NV UP EI PL ZR NA PE NC
0772:0000 53          PUSH    BX

```

-d ss:001a

```

076A:0010          20 00 6F 07 05 00          .o...
076A:0020 08 00 06 00 00 00 5A 07-00 00 00 00 00 00 00 00 .....Z.....
076A:0030 06 00 08 00 05 00 09 00-04 00 08 00 02 00 02 00 .....
076A:0040 03 00 03 00 00 00 00 00-00 00 00 00 00 00 00 00 .....
076A:0050 1E 33 C0 50 B8 6D 07 8E-D8 8B 0E 12 00 33 F6 FF .3.P.m.....3..
076A:0060 B4 00 00 FF B4 02 00 FF-B4 04 00 9A 00 00 72 07 .....r.
076A:0070 3B 06 14 00 72 03 A3 14-00 83 C6 06 E2 E1 CB 00 ;...r.....
076A:0080 53 51 57 55 52 8B EC 33-C0 03 46 0E 03 46 10 03 SQWUR..3..F..F..
076A:0090 46 12 D1 E8 8B D8 2B 5E-0E 8B          F.....+^..

```

```

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0018 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=0001  NV UP EI PL ZR NA PE NC
0772:0001 51          PUSH    CX

```

-t

```

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0016 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=0002  NV UP EI PL ZR NA PE NC
0772:0002 57          PUSH    DI

```

-t

```

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0014 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=0003  NV UP EI PL ZR NA PE NC
0772:0003 55          PUSH    BP

```

-t

```

AX=076D BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0012 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=0004  NV UP EI PL ZR NA PE NC
0772:0004 52          PUSH    DX

```

```

AX=006C BX=0004 CX=0003 DX=0000 SP=0018 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=002D  NV UP EI PL NZ NA PE NC
0772:002D 5B          POP     BX

```

-t

```

AX=006C BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=001A BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=0772 IP=002E  NV UP EI PL NZ NA PE NC
0772:002E CA0600      RETF    0006

```

-t

```

AX=006C BX=0000 CX=0003 DX=0000 SP=0024 BP=0000 SI=0000 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=0020  NV UP EI PL NZ NA PE NC
076F:0020 3B061400      CMP     AX,[0014]          DS:0014=0000

```

program sonu

```

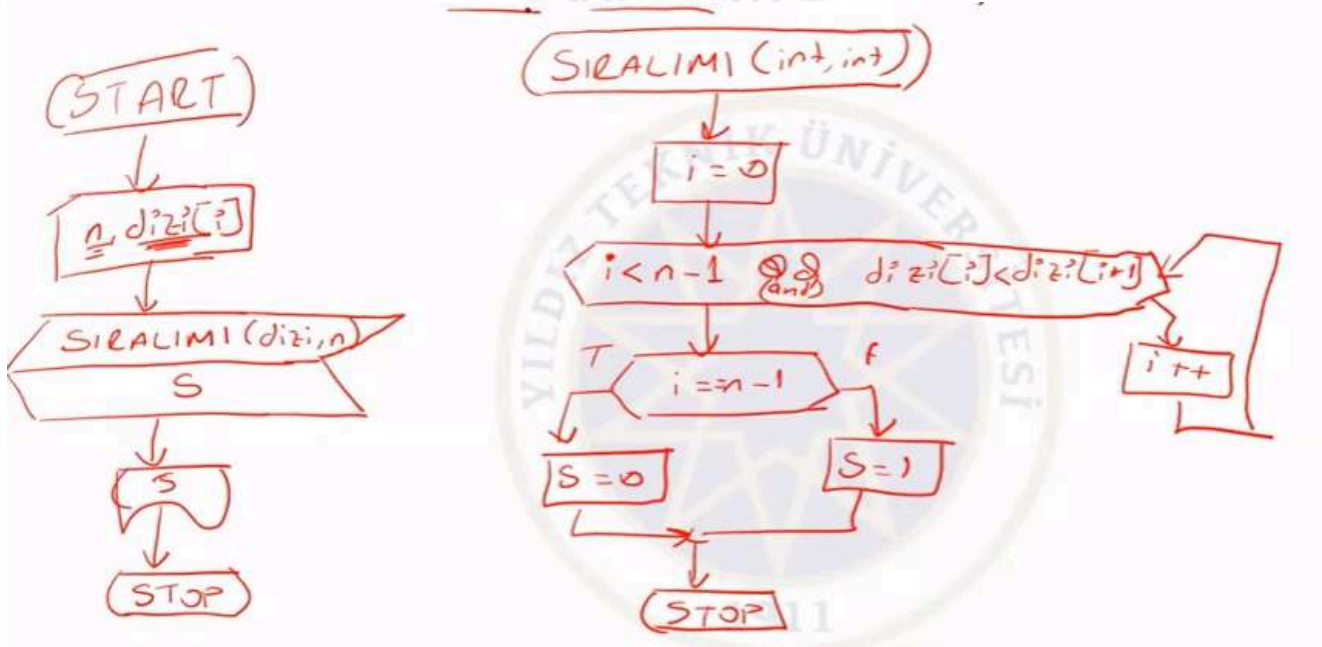
AX=0000 BX=0000 CX=0000 DX=0000 SP=0024 BP=0000 SI=0012 DI=0000
DS=076D ES=075A SS=076A CS=076F IP=002E  NV UP EI PL NZ AC PE NC
076F:002E CB          RETF
-d ds:0
076D:0000  06 00 08 00 05 00 09 00-04 00 08 00 02 00 02 00  .....
076D:0010  03 00 03 00 78 00 00 00-00 00 00 00 00 00 00 00  ....x.....
076D:0020  1E 33 C0 50 B8 6D 07 8E-D8 8B 0E 12 00 33 F6 FF  .3.P.m.....3..
076D:0030  B4 00 00 FF B4 02 00 FF-B4 04 00 9A 00 00 72 07  .....r.
076D:0040  3B 06 14 00 72 03 A3 14-00 83 C6 06 E2 E1 CB 00  ;...r.....
076D:0050  53 51 57 55 52 8B EC 33-C0 03 46 0E 03 46 10 03  SQWUR..3..F..F..
076D:0060  46 12 D1 E8 8B D8 2B 5E-0E 8B C8 2B 4E 10 8B F8  F.....+^...+N...
076D:0070  2B 7E 12 F7 E3 F7 E1 F7-E7 5A 5D 5F 59 5B CA 06  +~.....Zl_Yl..

```

—

Örnek 2 - EXTRN/PUBLIC ile Parametre Aktarma

Verilen bir dizinin küçükten büyüğe sıralı olup olmadığını bulan harici yordamı yazınız. Harici yordam verilere EXTRN ve PUBLIC komutları ile erişmelidir.


```

EXTRN SIRALIMI:FAR
PUBLIC dizi, n

myss    SEGMENT PARA STACK 'sss'      ; SS yazılırsa hata verir
        DW 20 DUP(?)
myss    ENDS

myds    SEGMENT PARA 'd'
n        DB 0
dizi    DB 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24
myds    ENDS

mycs    SEGMENT PARA 'k'
        ASSUME CS:mycs, DS:myds, SS:myss

ANA     PROC FAR
        PUSH DS
        XOR AX, AX
        PUSH AX
        MOV AX, myds
        MOV DS, AX

        CALL SIRALIMI
        CMP AL, 0
        JZ sirali
        MOV s, 1
sirali: RET
ANA     ENDP
mycs    ENDS
        END ANA

```

```
PUBLIC SIRALIMI
EXTRN dizi:BYTE, n:WORD

mycode    SEGMENT PARA 'test'
          ASSUME CS:mycode
SIRALIMI  PROC FAR
          PUSH SI
          PUSH CX
          XOR AX, AX
          XOR SI, SI
          MOV CX, n
          DEC CX

don:      CMP SI, CX
          JAE sirali
          MOV AH, dizi[SI]
          CMP AH, dizi[SI+1]
          JG sirasiz
          INC SI
          JMP don

sirasiz:  MOV AL, 1
sirali:   POP CX
          POP SI
          RET
SIRALIMI  ENDP
mycode    ENDS
          END
```


Kriter	1. Yazmaçlar (Registers)	2. Ortak Değişkenler (Shared Data)	3. Yığın (Stack)
Kullanım Senaryosu	En küçük (1-4 adet) ve basit parametreler.	Birden fazla modül arasında büyük veri yapıları veya diziler.	Orta/çok sayıda parametre, yerel değişkenlerin korunması.
Hız / Performans	En Hızlı. Bellek erişimi olmadığından çok hızlıdır.	Hızlı. Yordam bir kez DS'i ayarlarsa erişim hızlıdır.	Yavaş. Her parametre için PUSH/POP veya BP ile dolaylı erişim gerektirir.
Çağırın Yöntemi	Değerleri yazmaçlara kopyalar.	Bellekteki değişkenlerin adını kullanır.	Değerleri yığına iteler.
Çağırın Program Talimatı	<p>MOV BL, 10H (1. Parametre)</p> <p>MOV BH, 05H (2. Parametre)</p> <p>CALL YORDAM</p>	<p>EXTRN dizi:BYTE, n:WORD</p> <p>CALL YORDAM (Veri zaten bellekte hazır)</p>	<p>PUSH DEGER1</p> <p>PUSH DEGER2</p> <p>CALL YORDAM</p>
Yordamın Erişim Yöntemi	Parametreleri doğrudan yazmaçlardan okur.	DS ayarlandıktan sonra değişkenlere isimleriyle erişir.	BP'yi ayarlayarak yığın adreslemesi kullanır.
Çağrılan Talimat	<p>MOV AL, BL (1. Parametreyi oku)</p> <p>ADD AL, BH (2. Parametreyi kullan)</p>	<p>MOV CX, n (Eleman sayısını oku)</p> <p>MOV AL, dizi[SI] (Dizi elemanını oku)</p>	<p>MOV BP, SP</p> <p>MOV AX, [BP+6] (1. Parametreyi oku)</p>
Avantaj	En yüksek performans.	Modüller arası veri paylaşımı kolaydır.	Yordamın durumunu (yazmaçlar, parametreler) korur.

~~Ortak Kesim Kullanımı (Sınavda Yok)~~

(Sınavda Yok)

~~Kesme (Interrupt)(Sınavda Yok)~~

(işlenmedi (?)) mikroişlemci kısmında işlenecek)

İşlemcinin zamanını farklı donanımlara bölmek için interrupt mekanizması hayati önem taşır.

- Çeşitli kriterler ve önceliklerle program işleyişlerinin kesintiye uğratılarak eş zamanlı çalışmanın sağlanması interrupt mekanizması ile sağlanır.
- Yavaş birimler ile hızlı birimler arasındaki bağlantıyı sağlarken zaman kaybetmeyi engellemek için kullanılır.
- Çevre birimleri işlemciden daha yavaş çalışır.
 - Mouse - Klavye
 - Yazıcı
 - Monitör
- Diğer birimler
 - RAM

Alt Seviye Programlama Dilinin Yüksek Seviyeli Diller ile Kullanılması

- Assembly yordamlarının C fonksiyonu ile benzer kullanılabileceği gibi aynı dosya içerisinde hem assembly hem de C kodu yazılabilmektedir. Ancak platform farklılıklarından kaynaklanan yazım değişiklikleri bilinmeli.
- C ve Assembly dillerinde yazılan kodların aynı tipteki büyüklükte (32-bit, 64-bit, vb.) derlenmesi veya en azından üretecekleri nesne dosyalarının aynı tipte olması sağlanmalıdır.
- Eğer fonksiyon kullanımı tercih edilecekse parametre aktarmanın ne şekilde gerçekleştirileceği önem arz etmektedir:

★ *C fonksiyonundan Assembly yordamı çağırıldığında aktarılan parametreler; aktarım sırasının tam tersi olacak şekilde (sağdan sola doğru) yığına atılırlar. Yığından aldığı verileri işleyen Assembly yordamı eğer tek bir değer döndürecekse akümülatör yazmacı (kullanılan platforma göre değişiklik göstermekle birlikte AX (16-bit), EAX (32-bit) veya RAX (64-bit) üzerinden değer döndürmektedir. Örnek 1'de integer'ın 4 byte olduğu bir platform için yazılmış bir C fonksiyonu prototipi ve bu prototipin çağırılması sonucu parametrelerin ne şekilde yığına atılacağı gösterilmiştir. Fonksiyon bir tamsayı değeri döndüreceği için bu da EAX yazmacı üzerinden gerçekleştirilecektir. (E = Extended)*

Örnek 1: `int Toplama(int* dizi, int boyut, int* sonucdizisi);`

- Çağırılan yordamların "near" tipinde olduğu bilinmeli ve yığına bu sebeple bir göreceli konum (offset) değerinin atıldığı unutulmamalıdır. ¶ C programlama dilinin yapısı gereği yığın üzerinden parametre olarak gönderilen değerler, yine C tarafında yığından kaldırılmaktadır. Bu sebeple Assembly yordamından dönerken bu parametrelerin kaldırılması ile ilgili herhangi bir işlem yapılmamalıdır.
- Farklı platformlarda değişiklikler göstermekle birlikte unutulmamalıdır ki; bir assembly program (COM tipinde hepsi bir arada olsa bile) veri, yığın ve kod kesimlerinden oluşur. Eğer bir assembly yordamı, bir C fonksiyonu tarafından çağırıldıysa, yığın olarak çağıran programın (yani C programının) yığını kullanılır. Eğer yordamda veri kullanımına ihtiyaç duyulmuşsa, ihtiyaç duyulan veriler, veri kesiminde tanımlandıktan sonra kod kesiminde kullanılabilir.
- Programlar içerisinde kullanılan değişkenler, bellekte birer adresi göstermektedir. Bu sebeple inline assembly kodu yazarken C değişkenleri olduğu gibi kullanılabilir (okunup, yazılabilir). Yani ortak veri kesimi kullanımı gerçekleştirilmektedir.
- Assembly yordamına int'den büyük değerler (double vb.) gönderilmek istenirse, unutulmamalıdır ki, veri int'den büyük tanımlı olsa bile o verinin bellekteki adresi bir int boyutundadır. Bu da, istenilen her büyüklükteki verinin (kaynakların kapasitesi göz önünde bulundurularak) assembly yordamına gönderilebilmesine imkan sağlamaktadır.

Linux (Ubuntu) Ortamında Assembly ve C Dillerinin Birlikte Kullanımı

Windows Ortamında Visual Studio 2015 Kullanılarak C Programı İçerisinden Assembly Yordamı Çağırma

.... buna uygulama dokümanından bakmak daha iyi olur, zaten ödev için

Visual Studio 2015 Ortamında C Dosyası İçerisinde Inline Assembly Komutu Yazma Örneği

Visual Studio ortamında c kodunun içerisinde;

```
__asm {  
    ;Assembly kodları  
}
```

C++

komutu kullanılarak Assembly kodu yazılması sağlanmaktadır. Ancak farklı tür IDE ve platformlarda farklı notasyonların (Intel ve AT&T olarak yaygın kullanılan 2 notasyon vardır. Ders kapsamında Intel notasyonu kullanılmıştır.) kullanılabileceğini unutmamak gerekir.

C’de bir dizide bulunan elemanları dizinin ortasına göre tersine çevirmek kolay bir işlem sayılır. Ancak integer (32-bit) tanımlı bir dizide, dizinin her bir elemanının ikili (binary) gösterimindeki digit’lerin tersine çevrilmesi o kadar basit değildir. Bu tarz Assembly dilinde C diline göre daha kolay olan işlemlerin inline Assembly kodu olarak yazılması işleyişi oldukça kolaylaştıracaktır.

ikili digit’ler üzerinde tersine çevirme (reverse) işleminin nasıl olduğu aşağıda örnek ile verilmiştir.

Örnek: 11010111100001 $\xrightarrow{\text{reverse}}$ 10000111101011

C++

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
const int n = 10;

int main() {
    int i, dizi[n];
    for (i = 0; i < n; i++) {
        dizi[i] = i + 1;
        printf("%8x ", dizi[i]);
    }
    printf("\n\n");

    __asm {
        MOV ECX, n
        XOR ESI, ESI

L2:     MOV EAX, dizi[ESI]
        PUSH ECX
        MOV ECX, 32

L1:     SHR EAX, 1
        RCL EBX, 1
        LOOP L1
        POP ECX

        MOV dizi[ESI], EBX
        ADD ESI, 4
        LOOP L2
    }

    for (i = 0; i < n; i++)
        printf("%8x ", dizi[i]);
    system("PAUSE");
    return 0;
}
```


Neticeler

- C programları içerisinde hıza ihtiyaç duyulduğu zaman Assembly dili rahat bir şekilde kullanılabilir.
- Assembly dilinin de yüksek seviyeli dillerde olduğu gibi bir çok kütüphanesi olduğu ve bu kütüphanelerde bir çok ihtiyaç duyulan program, yordam seviyesinde kullanıcıya sunulduğu unutulmamalıdır. C içerisinde kullanılan printf ve scanf gibi fonksiyonların da bir kütüphane tarafından sağlandığı, bu kütüphaneyi kullanmadan ekrana bir yazı yazmanın veya okumanın ne kadar zor olacağı düşünüldüğünde Assembly için hazırlanmış çeşitli kütüphanelerin ihtiyaç duyulduğunda araştırılarak kullanılması belki hayat kurtarabilir.

PART 2: MİKROİŞLEMCİLER

① 16 bit veriyolundan 8 bit (I/O) kullanımı

Dersin Konusu

- Genel tanımlar ve karşılaştırmalar
- 8086 μ P minimum mod kullanımında:
 - İç yapı
 - Uç tanımları
 - Yardımcı devreler

– Hafıza erişimi

– Arayüzler

• 8255 *paralel*

• 8251 *seri*

• 8254 *zamanlayıcı / sayıcı*

• DAC, ADC

• 8259

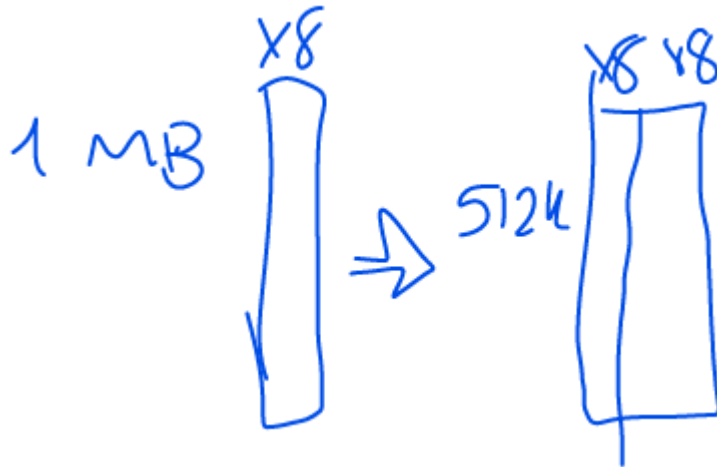
↙ ardışık çift adres
↙ ardışık tek adres
↙ ardışık adresler

donanımsal
eklemler gerektirir

- custom
...

② TA8 }
GA8 } 1 ~~16~~ okuma/yazma çevriminde } memory
GA16 } tamamlamayı, işlemci destekler } org bunu
destekleyecek şekilde kurularak

temelde bizim kullanacağımız memory birimleri →
atomik olarak 8 bit hafıza birimleri

Bazı Genel Kavramlar (Tekrar Amaçlı)

Von Neumann mimarisi → program ve veri belleklerine erişim için ortak veri ve adres yollarının kullanıldığı tasarım kalıbı

Harvard Mimarisi → program ve veri belleklerine erişimde ayrı veri ve adres yolları bulunur.

Verinin Bellekteki Yerleşim Formatları:

Little Endian → Verinin düşük anlamlı byte'ından yüksek anlamlı byte'ına doğru yerleşimi

Big Endian → Tam tersi

Bir işlemci ve çevre birimleri arasında veri aktarımını sağlayan *veri yolu(data bus)*, kontrol işaretlerini aktaran *kontrol yolu (control bus)* ve hangi bellek veya çevre biriminin hangi içeriğe erişileceğini belirleyen *adres yolu (address bus)* mevcuttur.

ALU (Arithmetic Logic Unit) → İşlemcinin içerisinde yer alan tümdevre

Register (Yazmaç)

Cache (Önbellek)

CPU - central processing unit → Farklı fonksiyonel tümdevrelerin ana kart üzerinde bir araya gelmesiyle oluşan işlemci yapısı

Mikroişlemci → İşlemci içindeki fonksiyonel blokları içeren tek bir tümdevre

Offset Memory Model: Örnek CS:IP (segment:offset)

μP → Mikroişlemci

μC → Mikrodenetleyici/Microcontroller

SoP → System on Chip - Yonga da sistem

Time Multiplexing: Kısıtlı sayıda kaynağın farklı zamanda farklı görev alması

Coprocessor: Aritmetik işlemler için Yardımcı İşlemci (günümüzde birleşti)

prefetch queue → önyükleme kuyruğu

8086 Mikroişlemci Genel Özellikleri

- 1978 yılında Intel firması tarafından piyasaya sürülmüş, 16 bit genişliğinde veri yolu, 20 bit genişliğinde adres yolu ve 16 bit genişliğinde yazmaçlara sahip 16 bit'lik bir mikroişlemcidir.
- *Von Neumann* mimarisine sahiptir
- *CISC* organizasyonunda tasarlanmıştır ve veriyi *küçük sonlu (little endian)* formatında saklar

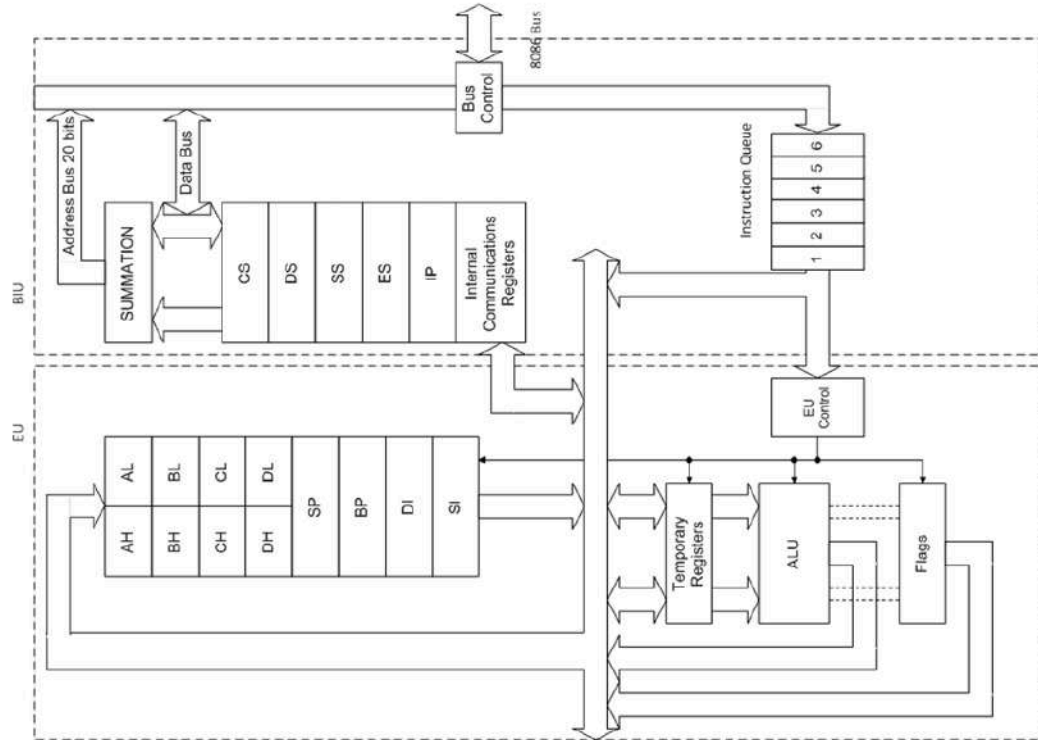
8086 İç Yapısı

İki alt bileşenden oluşur:

bus interface unit- BIU - bellek ve I/O birimlerinden veri okuma ve yazma görevini yerine getirir. Program komutlarını bellekten getirir.

execution unit - EU -- BUI tarafından getirilen komutların çözülmesi ve yürütülmesinden sorumludur.

8086 İç Yapısı

8086 Uç Tanımları

8086, 40 uçlu DIP paket tümleşik olarak üretilmiştir.

Fonksiyonel olarak 20 adet adres ucuna, 16 adet veri ucuna, çeşitli kontrol uçlarına ve besleme uçlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

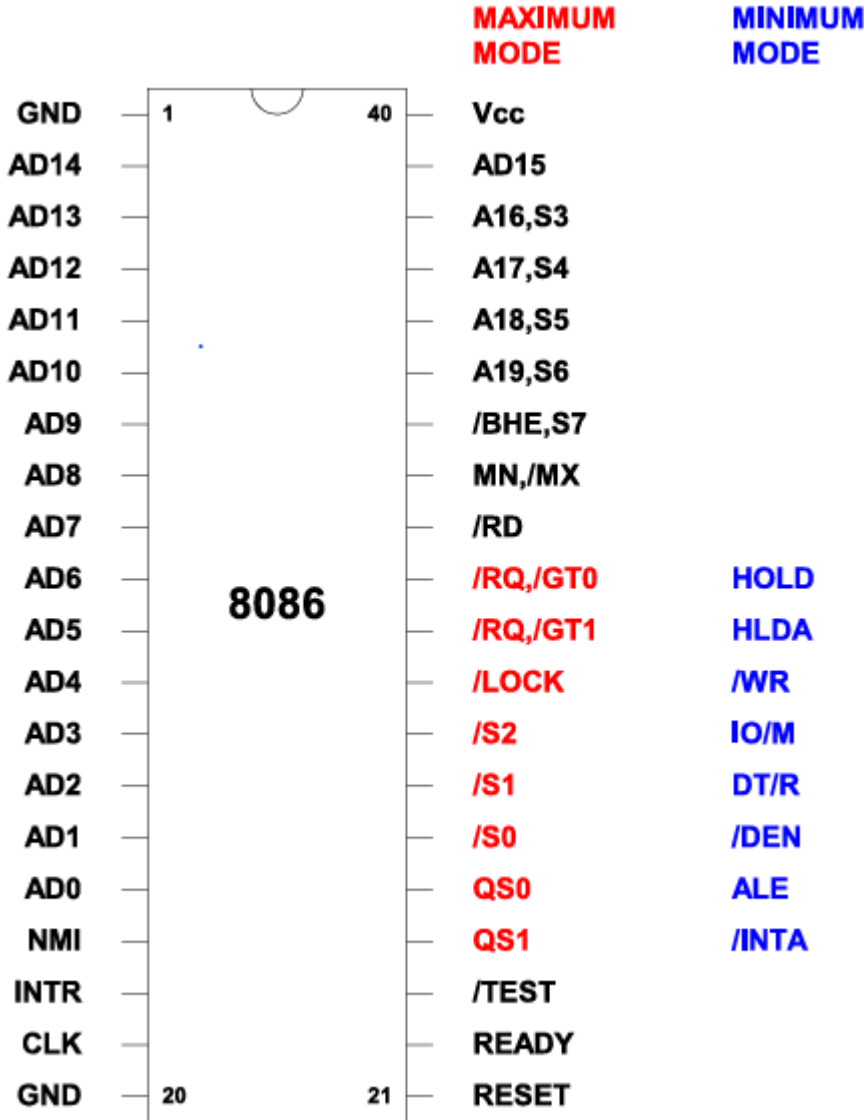
Fiziki 40 uç ile gerekli fonksiyonelliği sağlayabilmek için bazı uçlar *zaman çoğullamalı (time multiplexed)* olarak kullanılır. (Örnek: AD (Address/Data) uçları)

NOTASYON

- Uçlar isimlendirilirken kullanılan " X/\overline{X} " notasyonu lojik değerine göre gösterilen fonksiyonu ifade eder:

0 : \overline{X}

1 : X

(O-3, Tri-State-Buffer tipi mantık kapısını ifade eder. 1 ve 0 değerleri dışında bir de Z değeri alabilir (yüksek empedans))

Uç İsmi (Pin)	G/Ç Durumu	Açıklama ve Görevi
AD15 - ADO	O-3	Adres/Veri Yolu: Çoklanmış adres/veri yolunu oluşturur. ALE =1 olduğunda adres (bellek adresi/ I/O port numarası), diğer durumlarda veri taşır. AD7-ADO düşük anlamlı kısmı, AD15-AD8 yüksek anlamlı kısmıdır.
A19/S6 - A16/S3	O-3	Adres/Durum Yolu: Adres (A16-A19) ve durum sinyallerini (S3-S6) sağlayabilir. ALE ucu 1 iken A19-A16 bitlerini içerir, ALE 0 iken (S3-S6) durum bitlerini içerir. S6 biti her zaman 0 değerini içerir. S5 biti IF bayrağının durumunu gösterir. S3/S4 hangi segment kesimine erişildiğini gösterir.
\overline{RD}	O-3	Ok (Read): Mantık 0 olduğunda, veri yolu bellekten veya I/O cihazlarından veri almaya hazırdır.
READY	I	Hazır: READY=0 ise işlemci bekler.
\overline{TEST}	I	Test: WAIT komutu tarafından test edilen giriştir. 0 okunursa NOP komutu yürütülür. 1 okunursa uç her çevrimde tekrar okunmaya devam eder.
NMI	I	Maskelenemez Kesme (NMI): INTR'ye benzer, ancak IF bayrağına bakılmaksızın INT 02H kesmesini tetikler.
RESET	I	Sıfırla: En az 4 saat darbesi boyunca yüksek (high) tutulursa işlemciyi sıfırlar. Programı FFFF0H adresinden başlatır ve kesmeleri devre dışı bırakır.
MN/ \overline{MX}	I	Mod Seçimi: Minimum veya Maksimum kip mod seçimi
\overline{BHE} / S7	O-3	Bus High Enable/Durum: Yüksek veri baytını (D15-D8) etkinleştirir (Min. Mod). Maks. Modda S7 durum sinyali verir. S7 ucu her zaman lojik 1 değerine sahiptir.
M/ \overline{IO}	O-3	Bellek/Giriş-Çıkış Seçimi: Adres yolunun bir bellek mi yoksa I/O port adresi mi içerdiğini gösterir.
\overline{WR}	O-3	Yaz (Write): 0 değeri ile 8086'nın bellek veya I/O cihazına veri çıkışı yapması sağlanır.
\overline{INTA}	O-3	Kesme Onayı: INTR girişine verilen yanıttır. Kesme vektör numarasını veri yoluna aktarmak için kullanılır.
\overline{INTR}	I	Kesme İstek (interrupt request)
$\overline{M/IO}$	O-3	Bellek/Giriş-çıkış (memory/input-output)
ALE	O	(Address Latch Enable): Adres/veri yolunun adres bilgisi içerdiğini gösterir.
DT/ \overline{R}	O-3	Veri İlet/AI (Data Transmit/Receive): Veri yolunun veri gönderdiğini (transmit) veya aldığını (receive) gösterir. Veri aktarımında kullanılan çift yönlü mandalların aktarım yönünü belirlemek için kullanılır.
\overline{DEN}	O-3	Veri Yolu Etkin (Data Bus Enable): Harici veri yolunda çift yönlü mandalları aktif eder.
HOLD	I	Tut (Hold): DMA (Doğrudan Bellek Erişimi) isteği yapar. Aktif olduğunda CPU durur ve yolları yüksek empedansa geçirir.
HLDA	O	Tutma Onayı (Hold Acknowledge): 8086'nın hold durumuna girdiğini belirtir.
CLK	-	Saat Darbesi Giriş Ucu.

Uç İsmi (Pin)	G/Ç Durumu	Açıklama ve Görevi
GND	-	Toprak
Vcc	-	Güç Kaynağı

Önemli kontrol uçlarından biri MN/\overline{MX} ucudur. 8086 açısından giriş yönlü tanımlıdır, oluşacak lojik 0 seviyesi işlemcinin maksimum kipte , 1 seviyesi de minimum kipte çalışmasını sağlar. (Ders kapsamında minimum kip kullanılacak, bu kipte G/Ç (I/O) kontrolü için gerekli tüm sinyaller 8086 tarafından üretilir.) Maksimum kip 8086'nın yardımcı işlemcilerle birlikte çalışmasını gerektirir (kontrol işaretlerinin üretimi için yardımcı tümdevre olan yol kontrolcüsü 8288 ile birlikte kullanım) (bu kısmı ders kitabından aldım)

maalesef mikroişlemci kısmı pek obsidian notuna yazılabilir gibi değil. O yüzden assembly notu burada bitiyor. Umarım faydası dokunmuştur. :)

Derste 8086 dışında işlenen çevre birimleri: **8255, 8251, ADC & DAC, 8259, RAM & ROM.**
Atlanan konular: **8255 mod1, 8254, DMA**

Furkan Çakmak hocamızın youtube videolarından, hocaların 8086 assembly ders kitabından ve ders slaytlarından derlenmiştir.

Enes Utku Selbes